

Materialsamling

Borgersamling om Lynetteholm

Borgersamlingens sekretariat

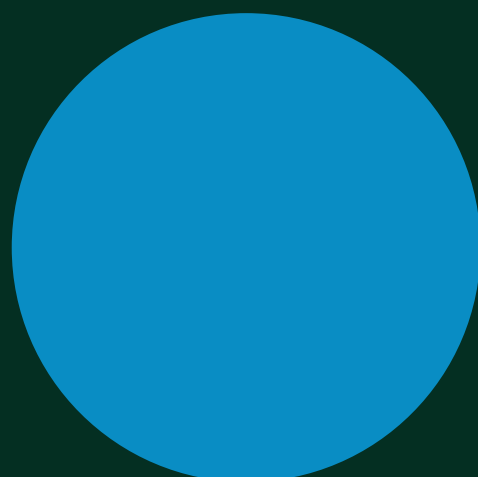
November 2022

BORGERSAMLING
OM LYNETTEHOLM

Indhold

1	Forord fra opdragsgiver	5
2	Indledning	7
3	Information om Borgersamling om Lynetteholm	9
	Borgersamling om Lynetteholm – kort fortalt	9
	Kernespørgsmål for borgersamlingen	9
	Tid og proces	10
	Din opgave som deltager	12
	Organisering og roller	13
4	Eksperternes forord	15
	Kære medlemmer	16
	Vores tilgang til opgaven	16
	Hvordan håber vi, at I tager imod materialesamlingen?	19
5	Ekspertgruppens temaer og input	21
	Tema 1 Proces og borgerinddragelse	22
	Tema 2 Udvikling af byen og en ny bydel	25
	Boligformer – priser og finansieringsmodel	27
	Tema 3 Trafik og infrastruktur	30
	Baggrund	30
	Tema 4 Klimaforandringer og konsekvenser for København	32
	Tema 5 Natur, vandmiljø og friluftsliv	36
	Ekspertgruppen	42
6	Borgersamlinger som et demokratisk format	44
	Hvad sker der i en borgersamling?	44
	Hvor kommer borgersamling fra?	44
	Hvordan fungerer en borgersamling?	44
	Spilleregler for en borgersamling	44
	1) Forpligtelse	44
	2) Borgerlodtrækning	45
	3) Mandat og tredjepartsekretariat	45
	4) Anbefalingerne	45
	Advisory Board	46
	Ekspertgruppe	46
	Internationale borgersamlingseksperter	47
	Digital deltagelsesplatform	47
	Fortrolighed	47
	Code of conduct	48
7	Kildehenvisninger	51

Forord fra opdragsgiver

Kære medlem af borgersamlingen om Lynetteholm

Tak fordi du har tilmeldt dig Borgersamlingen om Lynetteholm. Ud af 10.000 borgere, som fik invitationen til at deltage, er de 66 borgere nu fundet, og du er en af dem.

Med borgersamlingen er vi glade for at kunne invitere til en ny form for borgerdialog. Lynetteholm udvikles over mange år og derfor er der særligt brug for nye, visionære metoder, hvor borgere og andre aktører bliver inddraget.

Der er mange holdninger til Lynetteholm. Derfor tror vi på, at der brug for at skabe et rum for samtalen, som er baseret på fakta og viden, og som inddrager de forskellige perspektiver, der findes hos borgerne i København og omegnskommunerne.

Din deltagelse er vigtig for den fremtidige proces og udvikling af Lynetteholm. Indtil videre er Lynetteholm kun en halvø, vedtaget af et bredt politisk flertal i Folketinget til at stormflodssikre København og genbruge jorden fra København og omegnens byggeprojekter.

Nu er tiden kommet til at gå i dybden med fordele og ulemper ved Lynetteholm og finde ud af, hvordan den skal se ud i fremtiden.

Med borgersamlingen får du som medlem mulighed og viden til at diskutere udviklingen af Lynetteholm, og mulighed for at give din mening videre, så politikerne på Københavns Rådhus og på Christiansborg har de bedste forudsætninger for at træffe fremtidige beslutninger om, hvordan Lynetteholm konkret skal udvikles og give værdi tilbage til byen.

By & Havn har taget initiativ til borgersamlingen, og vi står klar til at modtage jeres anbefalinger og overdrage dem til politikerne i Københavns Borgerrepræsentationen. På den måde vil borgernes anbefalinger blive en del af den videre udvikling af København og Lynetteholm.

Vi håber, at det bliver en lærerig og spændende oplevelse for alle jer deltagere i borgersamlingen, og for alle de eksperter og øvrige borgere, som også får mulighed for at blive inddraget og følge med i jeres arbejde.

Rigtig god arbejdslyst.

Anne Skovbro

Adm. direktør, By & Havn

2

Indledning

Nu begynder Borgersamlingen om Lynetteholm. I er 66 borgere fra Københavns Kommune og nærtliggende omegnskommuner, og I er fordelt repræsentativt på køn, alder, uddannelse og geografi. I repræsenterer hver især en del af befolkningen, som har samme køn, samme alder og samme slags uddannelse som dig. Derfor vil du i borgersamlingen møde mennesker, der har en anden holdning og livsstil end dig, og du vil også kunne møde nogen, der minder om dig selv. I er sammensat på grund af jeres forskellighed og for at belyse de spørgsmål, I skal arbejde med, fra så mange forskellige vinkler som muligt.

I en borgersamling får man tid til at lytte, lære, stille spørgsmål og gå i dialog med hinanden om det, man hører. For når vi skal tale om komplekse emner og beslutninger, skal der være tid til at undersøge og være nysgerrig på bagvedliggende præmisser og faglig evidens.

Det er jeres stemmer og værdier, der er i centrum i borgersamlingen. Det er derfor jeres opgave at forholde jer kritisk til den viden, som I bliver præsenteret for og bringe jeres egne erfaringer i spil i samtalen.

I denne materialesamling kan I finde udvalgte materialer, som I kan orientere jer i og bruge i borgersamlingens arbejde. I vil undervejs i borgersamlingen få viden formidlet mundtligt af oplægsholdere om emnet, og når først arbejdet går i gang, kan I som gruppe efterspørge mere viden – både i form af læse- og lyttestof og ved brug af inviterede oplægsholdere.

Du kan finde materialesamlingen digitalt med alle kildehenvisninger, samt øvrige materialer på borgersamlingens digitale platform her:

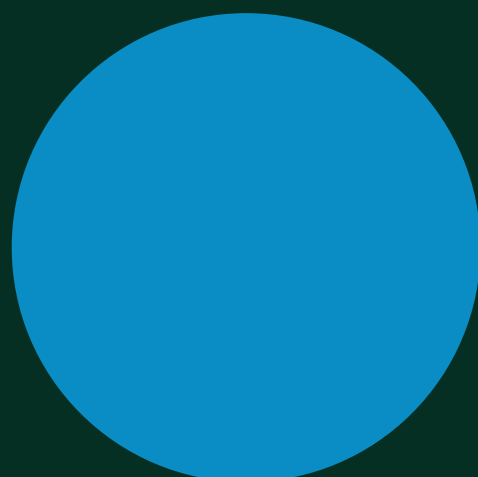
www.lynetteholm.borgersamling.dk

Vi glæder os til at arbejde sammen med jer og følge jeres arbejde som borgersamling.

God fornøjelse!

Borgersamlingens sekretariat

– drevet af We Do Democracy i samarbejde med borgersamlingens ekspertgruppe

Information om Borgersamling om Lynetteholm

Borgersamling om Lynetteholm – kort fortalt

Lynetteholm er Københavns nye kommende halvø mellem Refshaleøen og Nordhavn.

By & Havn er initiativtager til Borgersamling om Lynetteholm, der samles med det formål at lave anbefalinger til den videre udvikling af Lynetteholm. Anbefalingerne overdrages til By & Havn som opdragsgiver, og overbringes efterfølgende til Københavns Borgerrepræsentation.

By & Havn har valgt at nedsætte en borgersamling på bagkant af Folketingets beslutning om en anlægslov for Lynetteholm. Borgersamlingen har ikke mandat til at omstøde Folketingets beslutninger, men kan forholde sig kritisk og uvildigt, og komme med anbefalinger, der forholder sig til det forudgående forløb. Borgersamlingen har til opgave at bidrage med anbefalinger til den videre udvikling og proces om Lynetteholm og opdragsgiver er forpligtet sig til at være tro mod borgersamlingens anbefalinger – som det er beskrevet i borgersamlingens mandat.

Borgersamlinger har både herhjemme og i udlandet været en god metode til at involvere borgerne i samtalen om større fælles beslutninger på et repræsentativt og oplyst grundlag, særligt ved komplekse og dilemmafyldte udfordringer og beslutninger.

For at sikre uvildighed i borgersamlingens arbejde er der etableret et uafhængigt sekretariat, bestående af demokratirådgivere fra We Do Democracy, der leder borgersamlingens sekretariat og sikrer at borgerne kan få adgang til viden og ekspertoplæg, og at borgersamlingen derigennem nå frem til sine anbefalinger. Sekretariatets uafhængighed er beskrevet og sikret ved indgåelse af en såkaldt tredjepartsaftale.

Kernespørgsmål for borgersamlingen

Borgersamling om Lynetteholm er bygget op omkring to faser, hvor borgersamlingens medlemmer mødes over flere weekender.

I første fase af borgersamlingen får medlemmerne til opgave at besvare opgaven:

”Hvilke fordele og ulemper ser du ved Lynetteholm? Og hvilke anbefalinger har du til den videre proces i udviklingen af Lynetteholm?”

Her vil borgersamlingen have fokus på at indsamle viden om projektet og vende udfordringer og potentialer, samt vælge hvilke værdier medlemmerne sammen vil have fokus på i deres videre arbejde med Borgersamling om Lynetteholm. Som afslutning af fasen offentliggør borgerne deres anbefalinger.

I anden fase af borgersamlingen får medlemmerne til opgave at besvare kernespørgsmålet:

”Hvordan kan Lynetteholm blive en bydel, der understøtter en bæredygtig udvikling for mennesker, natur og miljø i hovedstadsområdet i fremtiden?”

Denne fase vil delvist være afhængig af anbefalingerne og resultaterne fra første fase, som borgersamlingen er særligt optaget af. I anden fase er det muligt at gå i dybden med udfordringer, dilemmaer og udvalgte temaer, og bidrage med anbefalinger til den videre udvikling af Lynetteholm.

Borgersamlingens endelige anbefalinger overdrages til By & Havns bestyrelse, der som opdragsgiver har forpligtet sig til blandt andet at komme med en tilbagemelding på Borgersamlingens anbefalinger senest 3 måneder efter borgersamlingens aflevering og igen efter to år, og for at redegøre for valg, tilpasninger og eventuelt fravalg af anbefalinger i den videre plan og proces. Derudover vil By & Havn overdrage anbefalinger uredigeret til Borgerrepræsentationen i Københavns Kommune til brug i den politiske proces, og opfordre til brug i den videre beslutningsproces for Lynetteholm.

Tid og proces

Borgersamlingens anbefalinger skal udarbejdes med afsæt i en faciliteret dialogproces over flere sessioner i form af dage og ved brug af weekender. Den faciliterede dialogproces i borgersamlingen bidrager til at se muligheder og udfordringer fra mange forskellige perspektiver, og munder ud i et fælles bidrag i form af anbefalinger til beslutningstagere. Ved at give borgerne arbejdstid og refleksionstid mellem møderne, er der mulighed for at blive klogere på temaet og danne sit eget perspektiv på sagen.

Medlemmerne i borgersamlingen om Lynetteholm mødes til syv samlinger fordelt på fem måneder.

Tidsplan for Borgersamlingen

Borgersamlingen skal mødes på følgende datoer:

Fase 2	
Kick-off	16.november 2022, kl. 17-21 (onsdag)
1. samling	26. november 2022, kl. 10-17 (lørdag) 27. november 2022, kl. 10-17 (søndag)
2. samling	21. januar 2023, kl. 10-17 (lørdag) 22. januar 2023, kl. 10-17 (søndag)
Fase 2	
3. samling	1. april 2023, kl. 10-17 (lørdag)
4. samling	29. april 2023, kl. 10-17 (lørdag) 30. april 2023, kl. 10-17 (søndag)
5. samling	3. juni 2023, kl. 10-17 (lørdag) 4. juni 2023, kl. 10-17 (søndag)

Derudover vil der være et offentligt borgermøde, en del-lancering af anbefalingerne og en slut-lancering, hvor du som medlem også inviteres til at deltage.

MANDAT

By & Havn har forpligtet sig på følgende mandat ved igangsætningen af borgersamlingen:

- Borgersamlingen skal etableres som et repræsentativt borgerorgan, der uvildigt kan udforske og svare på borgersamlingens kerneopgave, herunder fremføre fordele og ulemper ved Lynetteholm, samt bidrage med vision og anbefalinger for den videre proces for Lynetteholm.
- Opdragsgiver vil sikre, at borgersamlingens endelige anbefalinger vil blive behandlet i By & Havns bestyrelse og sikre en organisatorisk forankring.
- Opdragsgiver forpligter sig til at overdrage borgersamlingens anbefalinger uredigeret til Borgerrepræsentationen i Københavns Kommune til brug for den videre politiske proces og opfordre til brug i den videre politiske beslutningsproces for Lynetteholm.
- Opdragsgiver forpligter sig til at komme med en officiel tilbagemelding på borgersamlingens anbefalinger – senest 3 måneder efter borgersamlingens aflevering af anbefalinger og igen efter to år. Opdragsgiver forpligter sig til at redegøre for valg, tilpasninger og eventuelt fravalg af anbefalinger i den videre plan og proces.
- Opdragsgiver giver borgersamlingens medlemmer ret til frit at arbejde i dybden, indhente uvildig viden og sætte egen dagsorden inden for rammen af borgersamlingens kerneopgave.
- Opdragsgiver forpligter sig til at etablere et uafhængigt Advisory Board i tilknytning til borgersamlingen, som skal sikre fairness på et styringsniveau, og ved udpegningen af en faglig ekspertgruppe, der skal bidrage til borgersamlingens opgaveløsning.
- Opdragsgiver sikrer, at borgersamlingen sekretariatsbetjenes af en uafhængig tredjepart.
- Opdragsgiver forpligter sig til at overholde OECDs retningslinjer for deliberative processer i udarbejdelsen og gennemførelsen af borgersamlingen. Herunder tilsikre en uvildig evaluering af borgersamlingens fulde forløb, som følger OECDs anvisninger hertil.
- Borgersamlingen er som deliberativt format et borgerdrevet rådgivende organ og ikke et besluttende organ jf. OECDs retningslinjer.

Din opgave som deltager

Som medlem af borgersamlingen bliver du præsenteret for uafhængige ekspertindlæg, som kan bidrage til en dybere indsigt og bredere forståelse for sagens udfordringer og potentialer, for at reflektere over den tilegnede viden – og derfra sammen med de andre borgere at nå frem til borgersamlingens anbefalinger.

Du skal som medlem af borgersamlingen indtræde i rollen, hvor du har til opgave at repræsentere og varetage fællesskabets interesser bedst muligt. Tilsammen repræsenterer I København og dele af hovedstadsområdet i forhold til alder, køn, uddannelse og bopæl. Målet er, at I på tværs af forskelligheder fremkommer med anbefalinger, som flest muligt kan se sig selv i. Som borger i en borgersamling repræsenterer du derfor ikke bare dig selv, men et bredt udsnit af borgere. I skal hver især og sammen bidrage med den viden, I besidder som 'hverdagseksperter,' med udgangspunkt i jeres liv og erfaringer.

Borgersamlingens medlemmer skal altså sammen komme med anbefalinger til opgavestilleren ved at besvare den kerneopgave, som er blevet stillet. Jeres opgave er at undersøge, udfordre, arbejde med værdier, indhente viden, prioritere og give jeres anbefalinger til udviklingen af Lynetteholm.

RETTIGHEDER

Jeres rettigheder som medlemmer

Når I er blevet udvalgt til som medlemmer af borgersamling, har I nogle særlige rettigheder, som I skal være bevidste om. Det er jeres rettigheder som borgere gennem hele borgersamlingens forløb.

- I har ret til at deltage i alle møder, som bliver arrangeret i forbindelse med borgersamlingen
- I har ret til at stille spørgsmål til valg af eksperter, og hvad de valgte eksperter præsenterer indenfor den tid, der er til rådighed
- I har ret til at foreslå og anmode om supplerende viden og holdninger fra andre eksperter via tredjepartssekretariatet mellem møderne
- I har ret til at påpege mistillid til bordfacilitatorers og hovedfacilitatorens neutralitet ift. proces og borgersamlingens tema
- I har ret til at påpege, hvis I oplever, at ikke alle får lige ret til taletid i gruppearbejder
- I har ret til at deltage i diskussionen og udformningen af anbefalinger
- Man har ret til ikke at være afsender på de anbefalinger, som man ikke kan vedkende sig eller den gruppe, man repræsenterer gennem en minoritetsudtalelse
- I har hver især ret til at undlade at udtale jer om borgersamlingens arbejde, jeres rolle eller udtale sig til andre eksempelvis pressen, hvis ikke I ønsker dette
- I har ret til at få at vide, hvordan der efterfølgende arbejdes videre med borgersamlingens anbefalinger

Med rettighederne følger også pligten til at beskytte og varetage borgersamlingens fælles interesser og passe på den fortrolighed, der må blive udvist af de øvrige medlemmer.

Organisering og roller

Det er By & Havn, som står bag beslutningen om at igangsætte Borgersamling om Lynetteholm. By & Havn har dog ingen indflydelse på borgersamlingens arbejdsproces, vidensgrundlag fra eksperter eller anbefalinger. For at sikre et "armslængdeprincip" til opgavestilleren vil borgersamlingens sekretariat drive og facilitere borgersamlingens arbejdsproces. Sekretariatets opgave er at sikre en god proces, og at borgersamlingen medlemmer når i mål med de endelige anbefalinger. Det er medlemmerne af borgersamlingen, der selv udvikler og skriver anbefalingerne, som præsenteres for By & Havn, og overleveres til Københavns Kommunes Borgerrepræsentation.

By & Havn: Igangsætter af borgersamlingen, opgavestiller og modtager af borgersamlingens anbefalinger. By & Havn er ejet 95 procent af Københavns Kommune og 5 procent af Staten.

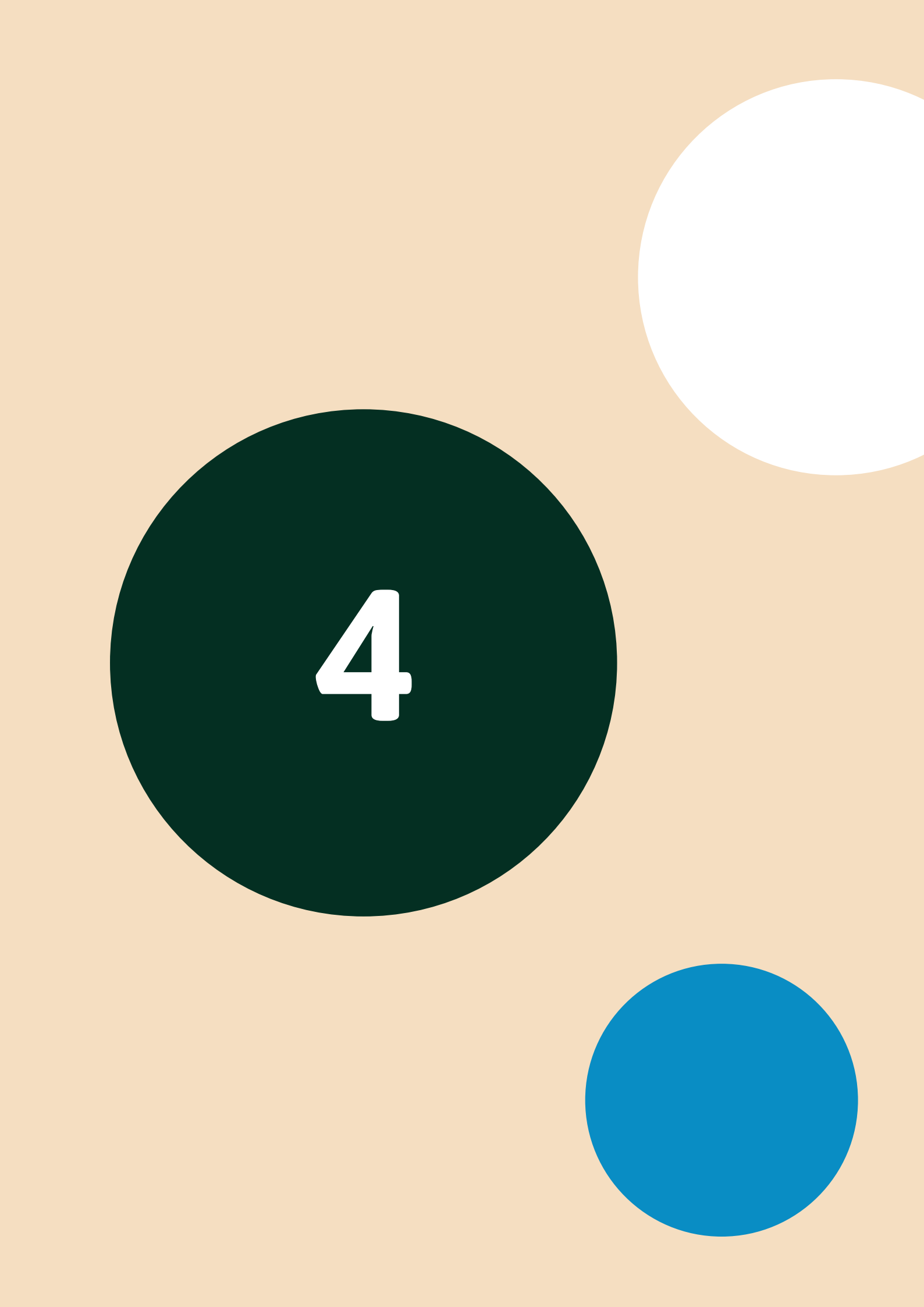
Advisory Board: Rådgivende organ bestående af profiler, som på tværs af ekspertområder og organisationer skal rådgive om fairness, legitimitet og balance ved borgersamlingens gennemførelse, herunder udvælgelse af en uafhængig ekspertgruppe og kvalificering af borgersamlingens kerneopgave.

Borgersamlingens ekspertgruppe er aktive i forskningsverdenen eller kvalificerede gennem deres professionelle virke. De er udpeget med rådgivning fra Advisory Boardet på baggrund af de faglige meritter, der er relevante for borgersamlingens kernespørgsmål. Ekspertgruppen bistår ved at udvælge viden og ekspertoplæg i borgersamlingen, der skal belyse kerneopgaven, samt udpege oplægsholdere og validere viden, som borgersamlingens medlemmer må ønske at få belyst.

Internationale borgersamlingseksperter er tilknyttet borgersamlingen og skal bistå tredjepartssekretariatet med kvalitetssikring af designet af borgersamlingen, med afsæt i lignende internationale erfaringer og OECDs retningslinjer for deliberative processer.

Tredjepartssekretariat: Borgersamlingens sekretariat faciliterer og driver borgersamlingens proces. Sekretariatet består af rådgivere fra We Do Democracy, som leder samlingerne, sikrer at borgerne kan arbejde uhindret og hjælper borgersamlingen i mål med opgaven. Sekretariatet er beskyttet af en såkaldt tredjepartsaftale, der sikrer armslængde. Således er sekretariatets formål at varetage at medlemmer kan arbejde uhindret og mindske muligheden for, at borgerne er under påvirkning i processen. Det er medlemmernes stemmer, viden, erfaringer og prioriteringer, der er i centrum.

Borgersamlingen: Udvikler og skriver anbefalingerne, der skal overleveres til By & Havn og gøres til genstand for den videre politiske proces i Københavns Borgerrepræsentationen.

4

Eksperternes forord

Kære medlemmer

Borgersamlingen om Lynetteholm tager fat i en vigtig samtale om hovedstadens fremtid. Både en samtale om, *hvordan* vi ønsker at leve, bo og klimasikre vores hovedstad i fremtiden, og samtidig en samtale om *måden* vi skal tage store kollektive beslutninger på i fremtiden, så flere oplever at have indflydelse på eget liv og den by, vi skaber sammen. Borgersamlingen skal gøre os klogere på, hvad der er vigtigt, når vi skal udvikle og klimasikre vores hovedstad i fremtiden, og samtidig tage livtag med en række problemfyldte dilemmaer, udfordringer og en tiltagende kritik af Lynetteholm som beslutning her fem år efter, at projektet blev lanceret for offentligheden.

Når du som borger skal bidrage, og vi som samfund skal søge at løse brede, konfliktfyldte og vigtige dagsordener, er det afgørende at have et solidt og velunderbygget vidensgrundlag. Derfor er der nedsat en gruppe af fageksperter, der skal sikre borgersamlingens vidensgrundlag og læringsproces. Dette giver borgersamlingen mulighed for at udvikle solide og effektfulde anbefalinger til at skabe en fælles fremtid.

Vi vil som ekspertgruppe bidrage med viden til borgersamlingen, i det omfang det er muligt indenfor for vores fagekspertiser. Gruppens medlemmer er udpeget af borgersamlingens Advisory Board og godkendt af By & Havn som opdragsgiver. Vi vil medvirke til at udvælge og kvalitetssikre de faglige aspekter og den tilhørende viden, som medlemmerne af borgersamlingen præsenteres for. Det sker dels i form af denne indledende materialesamling og dels i de ekspert- og interessentindlæg, som borgersamlingen vil blive præsenteret for undervejs i processen. De faglige indlæg læner sig op ad både nationale og internationale erfaringer. Dette sker i tæt dialog med borgersamlingens sekretariat, ledet af We Do Democracy.

Vores tilgang til opgaven

Som ekspertgruppe byder vi denne opgave velkommen med lige dele entusiasme og forbehold.

Vi arbejder hver især til dagligt med en række af de tematikker og udfordringer som Lynetteholm forsøger at svare på – fra forskellige videnskabelige vinkler og faglig praksis. Vi ved derfor, at de diskussioner som borgersamlingen skal gennemføre, og de beslutninger, der skal træffes, er komplicerede og dilemmafyldte. Heraf nødvendigheden af at have byens borgere med på rådslagning. Uanset hvad borgersamlingen må fremkomme med af anbefalinger, enten indenfor de eksisterende planer for Lynetteholm, eller i form af alternative løsningsforslag, så er det en bunden opgave at forholde sig til, hvordan vi klimasikrer hovedstaden mod øget vandstand, hvordan vi skal bo bæredygtigt, hvordan vi skal transportere os og hvordan vi løser udfordringen med byens overskudsjord i fremtiden.

Når vi som ekspertgruppe udtaler vores forbehold til opgaven, er det fordi, vi desværre ikke kan påstå, at der ud fra et forsknings- eller erfaringsbaseret perspektiv findes entydige og klare svar på de dilemmaer og udfordringer, som planerne om Lynetteholm rummer. Der findes ingen "færdigretter", vi bare kan tage ned fra hylderne. Og der findes desværre ingen lette løsninger, der ikke har en række dilemmaer indbygget. Det gælder både for det eksisterende projekt omkring Lynetteholm, men også for de alternative løsninger, som kritikere fremkommer med.

Derfor er det vigtigt, at du som medlem af borgersamlingen forholder dig både tålmodigt, nysgerrigt og kritisk, når I afsøger jeres svar. Du vil altid finde flere perspektiver, svar og løsningsstilgange – både fra eksperter, artikler, datagrundlag, interessenter og indkaldte videnspersoner i processen. Det er ikke fordi den viden, vi præsenterer for dig, er fagligt mangelfuld, men fordi alle udfordringer altid har flere perspektiver og dimensioner. Det væsentlige er, at du som medlem forholder dig aktivt til den viden du modtager, og indgår i en rådslagning med de andre medlemmer, hvor jeres hverdags-ekspertviden bringes i spil.

Sammen skal I forholde jer kritisk og vurdere, hvad der på tværs af medlemmernes forskellige perspektiver giver mening for hele byen og samtidig sikre jer, at jeres anbefalinger hviler på et oplyst grundlag – fra forskning, faglige vurderinger og erfaringer fra andre udviklingsprojekter. Men det er også vigtigt at bidrage med jeres vurderinger, værdier og holdninger til, hvordan hovedstaden skal udvikles i fremtiden. Hvad er vigtigt for udviklingen af ”den gode by” i fremtiden? Hvordan udvikler vi byen bæredygtigt? Hvilke kvaliteter skal prioriteres, og hvilke rammer for vores hverdagsliv vil vi have i vores by? Vi vil som ekspertgruppe bistå jeres videns- og læringsproces, men lade det være op til jer medlemmer af borgersamlingen at vægte, vurdere og granske denne viden i forhold til de kerneopgaver, som borgersamlingen er stillet – over de to faser.

Det er vigtigt at understrege, at vi som ekspertgruppe alene dækker en delmængde af de mange udfordringer, som Lynetteholm berører. Vi har i denne materialesamling og på borgersamlingens digitale platform udvalgt tekster og andre bidrag, der belyser en række centrale udfordringer, men der vil oplagt være problemstillinger, som du ikke finder fyldestgørende belyst i materialesamlingen. Det vil du – og vi – i fællesskab rette op på, når borgersamlingen er i gang. Det gælder både, når der er behov for at få de beskrevne problemstillinger yderligere belyst, og når medlemmerne peger på behov for viden indenfor områder, som vi ikke har medtaget her. I ekspertgruppen har vi eksempelvis konstateret, at vi ikke dækker miljøretlige perspektiver og alene delområder af natur, havforhold, kyst- og klimasikring.

Når det er sagt, så byder vi denne borgersamling velkommen. Vi tror på, at borgersamlingen rummer et demokratisk potentiale til at finde frem til nye løsninger og anbefalinger, som kan bringe os tættere på en fælles forståelse og vej i fremtiden.

Udvælgelse af tematikker og dilemmaer

Med materialesamlingen har vi givet vores bedste bud på den baggrundsviden, som vi finder relevant, når du skal diskutere Lynetteholm. Vi har udvalgt tekster, som dækker vores respektive emner på en tilgængelig og oplysende måde. Vi har valgt at kombinere uddrag fra faglige rapporter med tekster af mere fagformidlende og journalistisk karakter.

Materialesamlingen belyser følgende udvalgte tematikker:

- **Proces og borgerinddragelse**
- **Udvikling af byen og en ny bydel**
- **Transport og infrastruktur**
- **Klimaforandringer og konsekvenser for København**
- **Natur, vandmiljø og friluftsliv**

Vi vil opfordre borgersamlingens medlemmer til at udpege yderligere tematikker, hvis I finder det nødvendigt for at lave gode anbefalinger til projektet. Vi vil i givet fald stå parat til at hjælpe med at finde supplerende fagprofiler og ekspertviden, der kan belyse disse tematikker, i samarbejde med borgersamlingens sekretariat.

Ekspertgruppens opmærksomhedspunkter om borgersamlingen

Følgende fem punkter er ekspertgruppens opmærksomhedspunkter i forhold til borgersamlingens proces, eksperternes egen rolle i processen og opfordringer til aktører omkring borgersamlingen.

1. Siden lanceringen af Lynetteholm har der fra forskellige sider været fremført kritik af projektet omkring Lynetteholm. Kritikken har været rette både mod processen og det demokratiske besluningsgrundlag, og af selve anlægget og det planlagte byggeri. Vi finder det væsentligt at inddrage og anerkende denne kritik og samtidigt forsøge at holde kritikken op imod den faglige viden på området og den bundne opgave om at fremtidssikre hovedstaden mod bl.a. klimaforandringerne.
2. Beslutningen om anlægsloven for Lynetteholm er taget af et folkevalgt flertal i Folketinget og Københavns Borgerrepræsentation. Det skal vi selvfølgelig alle respektere. Derfor arbejder borgersamlingen inden for denne præmis i forhold til kernespørgsmålene over to faser og ved de udvalgte tematikker. Vi mener, at det må stå borgersamlingen frit at afsøge nye perspektiver og alternative tilgange til Lynetteholm. Ekspertgruppen vil uvildigt understøtte borgersamlingens arbejde, og det vil alene være op til medlemmerne at afgøre, om man vil vælge alternative positioner og udfordre præmisserne for det eksisterende lovgrundlag. Det er dog alene Folketinget, der kan omstøde love. Borgersamlingen kan komme med anbefalinger, men har ingen direkte indflydelse herpå.
3. Vi vil som ekspertgruppe bestræbe os på et gennemgående "balance-princip", således at de aktører og interessenter, der fremfører både argumenter for og kritik imod anlægget af Lynetteholm vil komme til orde i borgersamlingen – selvfølgelig i det omfang borgersamlingen ønsker det. Vi håber, at de samme interessentgrupper vil støtte op om borgersamlingens arbejde, lade borgersamlingen styre deres egen proces, og acceptere deres holdninger, ytringer og anbefalinger. Uanset udfald.
4. Vi vil som ekspertgruppe undlade at give udtryk for egne personlige holdninger til Lynetteholm og undlade at indgå i den politiske debat om projektet. Vi ser vores rolle i denne sammenhæng som videnspersoner, der har til opgave at servicere borgersamlingen ved at fremlægge flere sider af sagen og sikre nuancerne samt faglighed og viden. Vores rolle er at etablere et oplyst grundlag for diskussionerne i borgersamlingen.
5. Som ekspertgruppe vil vi samtidig opfordre Københavns Kommunes Borgerrepræsentation og Transportministeriet til at forpligte sig på at modtage, lytte til og arbejde med borgersamlingens anbefalinger for at give borgersamlingen tydelig opbakning og mandat. Og vi vil opfordre alle parter omkring borgersamlingen til at tage borgersamlingens arbejde alvorligt som et oplyst bidrag til, hvordan vi og vores næste generationer skal forholde sig til Lynetteholm, klimasikring, bæredygtig byudvikling og borgerinddragelse.

Hvordan håber vi, at I tager imod materialesamlingen?

Vi håber, at I – medlemmerne af borgersamlingen – vil læse materialesamlingen i lyset af vores indledende betragtninger. Vi opfordrer jer samtidig til at læse teksterne med konstruktive såvel som kritiske briller; teksterne er forskningsbaserede og erfaringsbaserede debatindlæg, der præsenterer faglige perspektiver, men andre perspektiver kan være nok så vigtige. Det betyder, at de enkelte tekster ikke skal anses som absolutte sandheder. Al viden har et særligt fokus, og i sidste ende skal beslutninger derfor træffes ud fra vigtige prioriteringer.

Vi har bygget vores temaer op, så vi fremhæver udvalgt viden ved brug af udsnit af artikler, videoer, grafer m.m. som kan læses, lyttes eller ses i sin helhed på borgersamlingens digitale platform og nettet. Vi har for hvert tema udpeget problematikker og dilemmaer, som er væsentlige at forholde sig til over borgersamlingens to faser og kernespørgsmål.

Vi vil opfordre jer alle til at diskutere og forblive åbne omkring forskellige former for dilemmaer, udfordringer og viden. Jeres arbejde skal være vidensbaseret, men I skal føle jer frie til at opveje og vurdere, hvad I finder væsentligt og rimeligt.

Vi ser som ekspertgruppe frem til at følge arbejdet i borgersamlingen og vi ser borgersamlingen i sig selv som et vigtigt demokratisk eksperiment, som vi finder interessant at afprøve i forbindelse med store projekter som Lynetteholm.

Vi står som ekspertgruppe til rådighed for besvarelse af spørgsmål, som I måtte have eller får undervejs – for at sikre mest mulig åbenhed om processen. Borgersamlingens sekretariat vil facilitere kontakten fra jer medlemmer til os i ekspertgruppen.

Tilbage er blot at ønske god læselyst – og god fornøjelse med en dialog af den største vigtighed for hovedstadens og demokratiets udvikling.

Med venlig hilsen,
Ekspertgruppen

Claus Bech-Danielsen (Forperson),
professor på institut for Byggeri, By & Miljø på Aalborg Universitet.

Anders Blok,
lektor ved Sociologisk Institut på Københavns Universitet.

Jens Hesselbjerg Christensen,
professor i Klimafysik på Niels Bohr Institutet på Københavns Universitet.

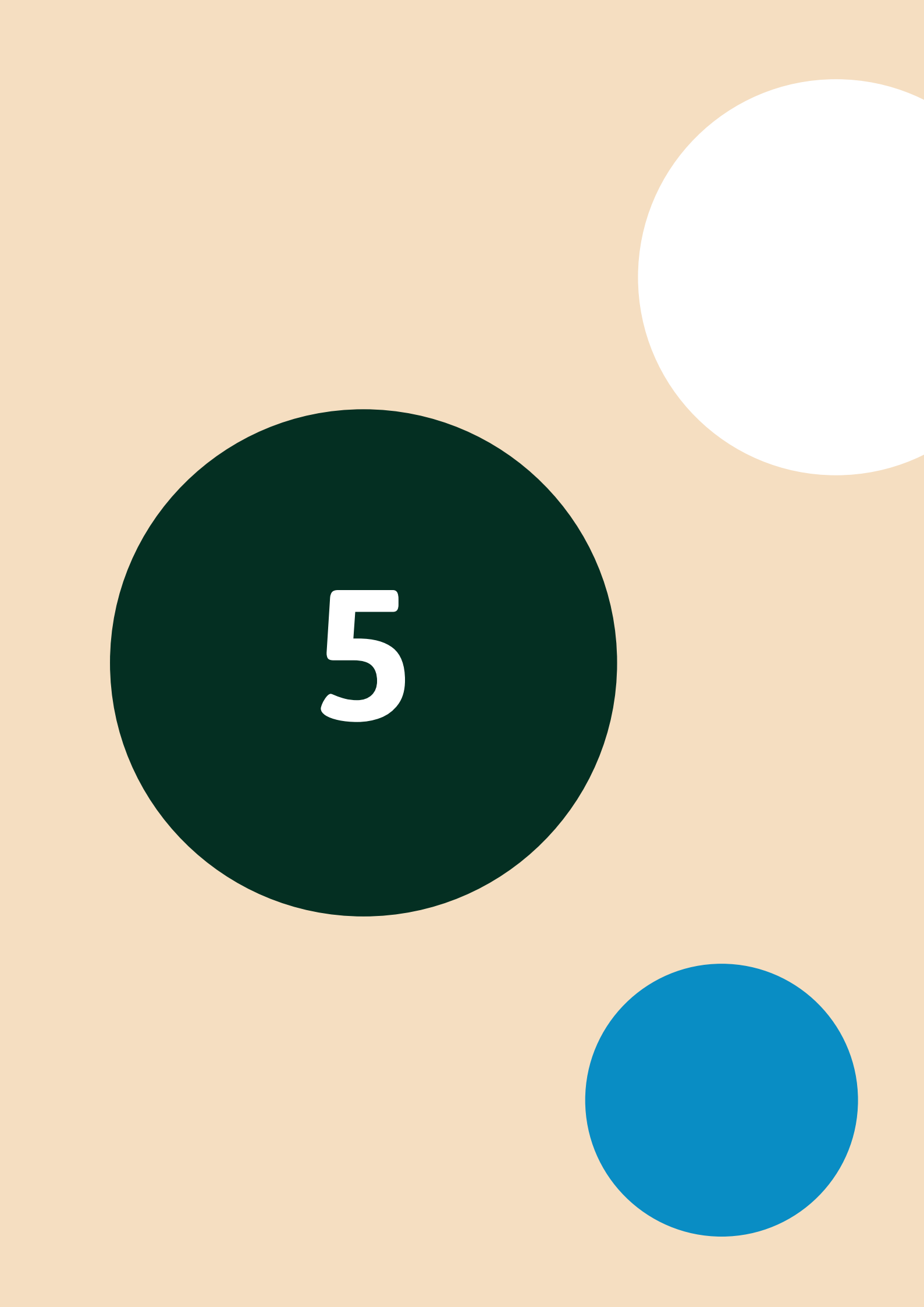
Peter Frigaard,
lektor ved Det Ingeniør- og Naturvidenskabelige Fakultet på Aalborg universitet.

Jette Bredahl Jacobsen,
professor i miljø- og ressourceøkonomi ved Københavns Universitet.

Harry Lahrmann,
lektor ved Institut for Byggeri, By og Miljø på Aalborg Universitet.

Tom Nielsen,
professor på Arkitektskolen i Aarhus.

Mette Termansen,
professor ved Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi på Københavns Universitet.

5

Ekspertgruppens temaer og input

Eksperternes samlede materialer, oversigt over nogle af de væsentlige udfordringer og artikler til baggrundsviden, følger følgende seks kapitler:

- ➔ **Proces og borgerinddragelse**
- ➔ **Udvikling af byen og en ny bydel**
- ➔ **Transport og infrastruktur**
- ➔ **Klimaforandringer og konsekvenser for København**
- ➔ **Natur, vandmiljø og friluftsliv**

TEMA 1

Proces og borgerinddragelse

Lynetteholm har siden sin fødsel skabt debat. Dels som et stort politisk visionsprojekt, dels i form af kritik af processen, der i en bredere offentlighed har oplevet kritik for en sen og mangelfuld borger- og interessentinddragelse. I den sammenhæng er det væsentligt at kende til gængse praksisser og idealer for inddragelse i byudvikling generelt og klimatilpasning specifikt. På den måde kan borgersamlingen søge at vurdere den hidtidige indsats og foreslå fremadrettede tiltag og forbedringer.

TEKSTUDDRAG

Interessentinddragelse i kommunal klimatilpasning

Når staten, regionerne og kommunerne i Danmark udarbejder planer for fremtiden, er der en stærk tradition for, at interessenter skal inddrages som del af planlægningsprocessen. Baggrunden for at inddrage de parter, der er berørte af planerne, er flersidige og beror i høj grad på de enkelte interessenters rolle, interesse og indflydelse i det projekt, som planerne er en del af (Ulrich n.d.).

I nogle tilfælde drejer interessentinddragelsen sig blot om at informere borgere, i andre tilfælde drejer inddragelsen sig om en høring, og endelig kan inddragelse bero på at et ønske om at interessenterne skal bidrage aktivt til arbejdet i projektet eller i at være med til tage beslutninger vedrørende projektets gennemførelse. (...) Inddragelse af borgere i projekter som iværksættes af offentlige instanser, er forbundet med en række positive effekter, eksempelvis mulighed for at inddrage viden fra borgere, at mindske mulig modstand mod et projekt, og som nævnt herover, øget ejerskab for projektet og dets formål.

Kilde: Peter Stubkjær Andersen m.fl., 2021: Interessentinddragelse i kommunal klimatilpasning, S. 5-6 ¹.

Borger- og interessentinddragelse anses generelt som væsentligt for en god byudvikling. Inddragelse giver mulighed for at samskabe viden om robuste løsninger, sikre lokal forankring og medejerskab, facilitere bred demokratisk debat og skabe legitimitet om beslutninger.

Det anerkendes samtidig bredt, at borger- og interessentinddragelse indebærer dilemmaer og afvejninger, såsom overvejelser om hvornår, hvordan og med hvilken grad af indflydelse bør inddragelsen ske, hvordan der navigeres mellem konfliktfyldte perspektiver, hvordan der skabes en dialog om flere alternative scenarier for byens fremtid og om hvordan man lytter til det ellers "tavs flertal"?

Særligt omkring projekter som Lynetteholm, hvor klimatilpasning er et væsentligt element, gælder desuden en række supplerende dilemmaer og udfordringer. Følgende fire dilemmaer beskrives i litteraturen og kan være værdifulde at tage højde for i Lynetteholm-projektet:

- Hvordan faciliteres meningsfuld inddragelse i en kontekst præget af høj teknisk og miljøvidenskabelig kompleksitet?
- Hvordan sikres transparens om mange og konkurrerende dagsordener i processen?
- Hvordan debatteres og afvejes hensyn og værdier, der går på tværs af skalaer fra det helt lokale til det globale?
- Hvordan håndteres det forhold, at projektet har et generationslangt sigte og løbetid?

I forhold til at vurdere fordele og ulemper ved Lynetteholm vil det være relevant at forsøge at vurdere kvaliteten af borger- og interessentinddragelsen hidtil i Lynetteholm-projektet, og kigge på den debat, der har været om projektet.

Som indføring i debatten om Lynetteholm, anbefales det at læse følgende to artikler der viser kritik fra aktivister og eksperter, og modsvaret fra projekterne By & Havn. Her spiller spørgsmål og borger- og interessentinddragelse ind som ét blandt mange forhold af projektet, der er under kritik.

PERSPEKTIV A:

Kritik af projektet:

Kronik i Politiken, 30. maj 2021 af John Andersen m.fl., 2021: Aktivister og eksperter: Det kan ikke passe, at det største byggeri i danmarkshistorien skal hastes uigennemtænkt igennem ².

PERSPEKTIV B:

Modsvar fra By & Havn

Debatindlæg i Altinget, 13. juni 2022 af Anne Skovbro, 2022: By & Havn til borgergruppe: Jeres kritik af Lynetteholm er forældet vin på nye flasker ³.

PROCES OG BORGERINDDRAGELSE

- Hvorfor og ud fra hvilke argumenter har projektet skabt aktiv modstand fra en kreds af aktivister, interessenter og eksperter?
- Hvilke juridiske rammer og vurderinger kan siges at ligge til grund for spørgsmål om og kritik af klageadgang ifm. miljøvurderinger af projektet?
- Er alternative løsningsforslag blevet kommunikeret og debatteret i relevante fora? Herunder vurderet hvad forskellige meningsmålinger om Lynetteholm er udtryk for, dels meningsmålinger igangsat af hhv. By & Havn ⁴ og protestbevægelsen Stop Lynetteholm ⁵. Vi opfordrer som ekspertgruppe til, at man altid forholder sig kildekritisk til spørgsmålsdesignet ved denne slags undersøgelser

I borgersamlingens vurderinger af fordele og ulemper i den hidtidige proces kan man med fordel sætte fokus på, hvordan borger- og interessentinddragelsen fremadrettet kan styrkes omkring Lynetteholm, så projektets idealer for bæredygtig udvikling fremmes.

De dilemmaer, der opstår ved borgerinddragelse, og de udfordringer, som bliver fremhævet i overstående artikler, kan tjene som rettesnor og inspiration til borgersamlingens medlemmer i deres overvejelser og udarbejdelse af anbefalinger.

TEMA 2

Udvikling af byen og en ny bydel

Hvad mener vi, når vi taler om by? Det er vigtigt at blive klar på i en samtale om byen. Vi bærer alle på forskellige referencer, som vi bliver nødt til at være klare på for at kunne have en meningsfuld samtale om byen. En del af arbejdet med at diskutere byudvikling er derfor at blive præcis, også sprogligt, på hvilken type by, der tales om. For at gøre dette bør flere forskellige typer af byer og byområder tages i betragtning. Hvis vi alene ser på København, er der eksempler på mange forskellige måder at bygge by. Brokvartererne er bygget som en "karréby", hvor etageejendomme ligger ud til et gaderum og sammen danner bagvedliggende gårdum. Christiania er lavere og mere selvgroet, og de tidligere militære bygningsværker skaber et forskelligartet udtryk. Ørestaden rummer forskellige moderne bebyggelsestyper, anlagt langs metroen, mens Nordhavn kombinerer moderne boligbyggeri med tidligere industribygninger. Andre steder i København som f.eks. på Amager ser vi opførelse af boliger i højhuse. De forskellige typer af bykvarterer giver forskellige muligheder for naturindhold, for byliv, for fællesskab og for mobilitet. De vægter forholdet mellem bebyggelse og offentligt rum forskelligt.

Dette afsnit handler om nogle af de mekanismer og opmærksomhedspunkter ekspertgruppen ser ved udviklingen af Lynetteholm som bydel.

TEKSTUDDRAG

Fællesskaber i forandring – Tænk tanken Byen 2025

Byerne undergår en stadig transformation som konsekvens af blandt andet øget globalisering, ændret erhvervsstruktur, urban vækst med tilflytning fra land mod by og nødvendigheden af at begrænse vores ressourceforbrug. Det kan føre til, at vi indretter vores byer, så vi bor tættere. Samtidigt stiller mange af byens borgere i stigende grad krav om nem adgang til natur og rum til udfoldelse af et aktivt udendørsliv – i og omkring byerne. Der stilles også krav om plads til en mangfoldighed af livsformer på tværs af økonomiske, sociale, fysiske og kulturelle skel. Byen skal fungere som dynamo for nye alliancer mellem det offentlige og private virksomheder og sikre, at borgerne får mulighed for at være aktive medspillere i fremtidige velfærdsløsninger. Det kræver stærke fællesskaber med forståelse og engagement på tværs af byens borgere, på tværs af byens rammesættere og på tværs af byregioner.

Kilde: Ministeriet for by, bolig og landdistrikter, Fællesskaber i forandring – Tænk tanken Byen 2025, s. 8 ⁶.

København er siden 1980'erne blevet stadig mere socialt opdelt. Medvirkende er blandt andet de stigende huspriser, men også planlægningen af store byområder med ensartede ejerformer, boligtyper og boligstørrelser – og dermed også ensartede boligpriser – er afgørende. Velhavende og mindre velhavende mennesker bor hver for sig i forskellige kvarterer og byområder. Det kan på sigt gå ud over byens sammenhængskraft, altså byens evne til at blande borgere på tværs af indkomstgrupper og blive eksponeret for andre borgere, der ikke ligner dem selv:

TEKSTUDDRAG

Fællesskaber i forandring – Tænk tanken Byen 2025

Det udfordrer det store fællesskab i byen og oplevelsen af at være borgere i samme by og samfund, at man bor opdelt og adskilt, at nogle kvarterer er forbeholdt velhavere, mens andre kvarterer fortrinsvis huser lavindkomstgrupper. Det hæmmer den sociale mobilitet og skaber blandt andet problemer i de folkeskoler, der skal løfte en uforholdsmæssig stor del af de sociale udfordringer. Det kan ligeledes udgøre et demokratisk problem, når den voksende storby ikke følges af et voksende fællesskab, men kun består af sub-fællesskaber, der ikke mødes naturligt i bybilledet, og hvor der ikke opstår sammenhæng, samhørighed og tilhørsforhold på tværs. Det er en central opgave at sikre, at der i alle byområder er adgang til billige boliger, forstået som boliger af en anstændig kvalitet til en anstændig pris, så også lavindkomstgrupper eller nye boligsøgende har en reel mulighed for at købe eller leje sig ind i alle bydele. Særligt unge har svært ved at finde boliger, der er til at betale, og som matcher deres behov. Konsekvensen er, at mange bosætter sig langt fra deres arbejde og byens tilbud, hvilket medfører et spild af energi og tid på pendling.

Kilde: Ministeriet for by, bolig og landdistrikter, Fællesskaber i forandring – Tænk tanken Byen 2025, s. 40

I rapporten er der fokus på byens sociale opdeling (segregering), og der anbefales en række initiativer for at modvirke den sociale opdeling. Der stilles endvidere skarpt på byens rum – byen skal være for alle, men nogle steder i byen er kun for nogen. Alle i byen skal have adgang til et fællesskab. Endelig gives der anbefalinger til udvikling af digitale platforme til diskussion og debat omkring byens udvikling. Du kan læse hele rapporten ved at klikke på kildehenvisningen til tekstuddraget eller benytte linket på lynetteholm.borgersamling.dk

Der er en risiko for, at et stort nyt område med mange nye boliger, opført over en relativ kort årrække, skaber et ensartet boligudbud med ensartede priser, boligtyper boligstørrelser etc., og dermed kan den bymæssige segregering forstærkes yderligere. Det ensartede bybillede kan blive yderligere forstærket, hvis de forskellige kvarterer er monofunktionelle – f.eks. kun boliger uden kulturtilbud, butikker og fællesarealer. Hvordan får vi skabt et område, med et varierende boligudbud, der henvender sig til vidt forskellige mennesker – og som samtidig har et varieret udbud af butikker, erhverv, institutioner, servicetilbud og kulturtilbud blandet tæt sammen?

Velkommen Hjem – Tendenser i dansk boligarkitektur

Nutidens boligarkitektur og byplanlægning vil samle, hvad modernismen og funktionalismen har adskilt: Hvor bolig, arbejde og fritid i efterkrigstidens byplanlægning lå hver for sig, filtreres funktionerne i dag sammen. Idealet er den blandede by, hvor forskellige mennesker, aktiviteter og idéer mødes og brydes, ligesom byens liv, puls og blandede funktioner er i høj kurs. Det ses i

byernes nye boligområder, som inviterer butiksliv ind i stueetagen og fritidsliv op på taget og blander nyt med gammelt. Det ses i boligarkitekturen, som ikke bare tilstræber den let-aflæselige og funktionelle form, men også vil byde på oplevelsesrige krinkelkroge og snørklede rumforløb med sjæl. Og det ses i indsatser for at skabe socialt blandede by- og boligområder, hvor høj og lav, ung og gammel mødes gennem blandede ejerformer, boliger til forskellige livsfaser og boliger, der inkluderer socialt udsatte grupper.

Kilde: Velkommen Hjem – Tendenser i dansk boligarkitektur, Claus Bech-Danielsen, Marie Stender, Mette Mechlenborg, Politikens Forlag (2018), s. 224⁷.

Lynetteholm er et helt nyt landområde uden forhistorie, da øen opføres på ny jord ud for havnen. Det giver på den ene side en unik chance for at etablere et område uden bindinger omkring bevaringshensyn og andre forhindringer. På den anden side kan det give den udfordring, at Lynetteholm i modsætning til andre københavnske byudviklingsområder som Nordhavnen og Sydhavnen ikke har historiske rammer fra f.eks. tidligere industri, der kan give området autenticitet og historisk tyngde. Området skal udvikle sin stedsidentitet fra bar bund. Derfor kan man i anbefalingerne til udviklingen af Lynetteholm med fordel arbejde med, hvilket narrativ man gerne vil skabe omkring Lynetteholm. Hvad vil fremtidens beboere på Lynetteholm fortælle som det særlige ved deres bydel?

Boligformer – priser og finansieringsmodel

Lynetteholm-projektet er tænkt som et 'selvfinansierende' projekt, der kan gennemføres uden bidrag fra skatteborgerne. Forretningsmodellen går ud på, at projektet finansieres gennem de indtægter, der først kommer fra modtagelsen af overskudsjord (til opførelse af øen) fra byggerier andre steder i København, og dernæst fra det efterfølgende grundsalg, når øen er etableret. Det er en model, man kender fra andre projekter som f.eks. Ørestaden og Nordhavn, men også byudviklingprojekter i f.eks. Århus Havn og Odense Havn.

Den forretningsmodel betyder, at det er nødvendigt at bygge et vist antal etagemeter for at opnå den ønskede selvfinansiering. Grundpriserne på Lynetteholm vil nemlig afhænge af, hvor meget der må bygges på de enkelte grunde. Ud fra en økonomisk betragtning taler det for at udvikle nybyggeriet på Lynetteholm højt og tæt. Dog ved man, at kvadratmeterprisen er højere, hvis kvarteret er attraktivt, herunder hvis der er grønne arealer og et varieret byliv. Et væsentligt opmærksomhedspunkt for borgersamlingen bør derfor være, hvor tæt og hvor høj bydelen skal være? Her skal der både være blik for den økonomi, der skal være med til at finansiere kystbeskyttelse og infrastrukturprojekter, og samtidig for udviklingen af en by, der er attraktiv, tryk og oplevelsesrig. Det er både vores børn, børnebørn og oldebørn, der skal have glæde af Lynetteholm.

Kapitalen – København under forvandling

Men nu måtte kommunen og By & Havn se sig om efter andre arealer, som man kunne sælge byggetilladelser til for at imødekomme befolkningstilvæksten og afbetale på den metro, man allerede havde købt. Københavns udvikling er bundet på hænder og fødder af de dispositioner, som kommunen med overborgmester Jens Kramer Mikkelsen og den borgerlige regering med Poul Schlüter i spidsen foretog i slutningen af 1980'erne. Der skal sælges byggegrunde for at betale for metrogælden. Staten lægger ud for infrastrukturen, men byen betaler tilbage gennem salg af byggerettigheder på dens grunde. I øjeblikket er udviklingen låst frem til 2070. Med en stadigvæk tættere by og havn, der ved at lukke sig i høje bygninger, er der ikke noget at sige til, at modstanden og forsvaret for de tilbageværende grønne lommer af vild natur begynder at vokse i skyggen. Ideen om mere vild natur begynder at vokse i skyggen. Ideen om mere vild bynatur står ikke i modsætning til drømmen om det urbane liv. Byen kan både være tæt og grøn, det er ikke modsatrettede værdier, at netop det afslappede og nydelsesfulde, det stressede og støjende er muligt at kombinere, så man på et sted kan få det bedste ud af alle verdener.

Kilde: Kapitalen – København under forvandling, Karsten Ifversen ⁸.

Ifølge den politiske principaftale fra 2018 skal der bygges 3 mio. etagekvadratmeter på Lynetteholm. Det bør klarlægges for borgersamlingen, hvilke former for by – og natur – det giver plads til. Med til diskussionen om, hvor høj og tæt byen skal være, og hvordan en vis tæthed opnås, hører også diskussioner om projektets bæredygtighed. Omvendt kan det, hvis tilstrækkeligt attraktivt, få byen til at vokse yderligere, og skabe trafikale flaskehalse. En tæt by på Lynetteholm modvirker yderligere byspredning i landskaberne omkring København, og en effektiv udnyttelse af offentlig transport og anden infrastruktur kan være en anden gevinst ved en tæt by. Ikke desto mindre er opførelsen af 3 mio. etagemeter forbundet med enorme ressourcer og en stor udledning af CO₂. Borgersamlingen bør overveje, om ressourceforbrug og udledninger kan reduceres, og hvordan nybyggeriet kan opføres så miljøvenligt som muligt.

Der er mange usikkerheder i fremskrivninger af Lynetteholms indbyggede forretningsmodel. Vi opfordrer til, at borgersamlingen drøfter, hvad man gør, hvis økonomien ikke hænger sammen. Skal der skrues op for Lynetteholms tæthed med flere etagemeter, skal der indføres specielle brugerafgifter, skal københavnere bidrage over skatten, eller vil der være en helt tredje løsning?

Derudover er det ikke givet, at dem, som har en gevinst af en bestemt udformning, også er dem, der ender med at betale. I det omfang projektet støttes offentligt, betaler alle borgere hertil via skatten. Og indirekte betaler f.eks. boligejere en højere pris for at bo i et attraktivt område. Det giver dem mulighed for nemt at kunne udnytte områdets fælles faciliteter. Dertil skal det tilføjes, at nogle værdier kan omsættes til direkte økonomisk gevinst, f.eks. boligbyggeri, erhvervsbyggeri, caféliv. Men nogle af dem er også såkaldt ikke-markedsomsatte – altså svære at sætte prisskilt på. Man tjener ikke penge på at folk kan gå en tur i grønne omgivelser, men det kan alligevel have en stor værdi for dem, som gør det.

UDVIKLING AF BYEN OG EN NY BYDEL

- Hvordan kan en gennemførelse af Lynetteholm spille ind på den sociale opdeling (segregering) i København?
- Hvordan kan en bydel på Lynetteholm udformes, så den bliver en levende og attraktiv bydel?
- Skal Lynetteholmens arealer primært designes til brug for de, der betaler for projektet (borgerne på Lynetteholmen), eller skal det være for hele København?
- Hvilken form for by skal der anlægges, hvor tæt og hvor høj skal den være og hvordan skal stedets blå (vand) og grønne (natur) kvaliteter integreres?
- Hvor skal byudviklingen finde sit forbillede?
- Hvilke bolig- og ejerformer skal bydelen rumme, hvordan skal social mangfoldighed indtænkes, og hvordan skal bolig og erhverv blandes?
- Hvilke typer af åndehuller skal der være i bydelen, hvilke fællesskaber skal den skabe rammer for – hvad skal være det særlige ved Lynetteholm?
- Hvordan skal vægtningen være i forhold til antal af byggede etagemeter og typen af byggeri – set i forhold til forretningsmodellen?

TEMA 3

Trafik og infrastruktur

Den strategiske miljøvurdering for Lynetteholm forudsætter, at trafik til Lynetteholm både skal etableres fra en Østlig Ringvej og via en Metro. Hertil etableres en cykelbro på tværs af havneløbet mellem Nordre Toldbod/Langelinie og Refshaleøen til Langelinie. Samt en udbygning af de eksisterende veje fra Prags Boulevard/Amager Strandvej og til Refshaleøen/Lynetteholm.

På denne måde bliver Lynetteholm maksimal trafikbetjent, og det bliver let at komme til og fra Lynetteholm – kort til motorvejsnettet og kort til metro samt gode muligheder for at trafikbetjene mange beboere og arbejdspladser. Det giver mulighed for at etablere mange boliger og arbejdspladser.

Baggrund

Indenfor området trafik og infrastruktur er der netop udkommet to analyser, dels en strategisk miljøvurdering kaldet "Plan for byudvikling og infrastruktur til Østhavnen, herunder Lynetteholm"⁹ (over 300 sider) med tilhørende bilag og dels rapporten "Samfundsøkonomiske effekter ved udvikling af Østhavnen"¹⁰ (75 sider).

Når man læser de to analyser, skal man være opmærksom på, at vurderingerne af den fremtidige udvikling i trafikken er baseret på modeller, der forsøger at beskrive den fremtidige udvikling. F.eks. beregner modellen at trafikken (antal kørte km) i gennemsnit vil falde med 12 % i Indre By i 2050. Om modellen her regner rigtig, kan kun fremtiden vise, men erfaringer fra andre storbyer har ført til formulering af læresætningen "More roads more cars" – altså jo flere veje vi bygger, jo flere biler vil vi se som det foretrukne transportmiddel.

TEKSTUDDRAG

Generated Traffic and Induced Travel Implications for Transport Planning

Trafikingeniører sammenligner ofte trafikken med en væske, der skal flyde gennem vej-systemet, men det er mere passende at sammenligne bytrafikken med en gas, der udvider sig for at fylde det tilgængelige rum (Jacobsen 1997). Trafiktæthed har en tendens til at opretholde ligevægt: trafikmængden stiger for at nå til det punkt, hvor forsinkelser på grund af trængsel forhindrer yderligere køreture i spidsbelastningsperioder. Ekspanderende overbelastede veje tiltrækker latent efterspørgsel, rejser fra andre ruter, tidspunkter og transportformer, og tilskynder til længere og hyppigere rejser. Dette kaldes genereret trafik og henviser til ekstra spidsbelastningsperiode på en bestemt vej.

Kilde: Generated Traffic and Induced Travel, Implications for Transport Planning, Todd Litman, Victoria Transport Policy Institute, 2022, s. 2¹¹.

Også erfaringerne fra udbygningen af motorvej M3 til seks spor støtter denne læresætning. Efter udbygning gik der kun få år, før trafikken var steget så meget, at rejsetiden var nede på det samme niveau som før udbygningen. Det er altså usikkert, hvorvidt en østlig ringvej vil mindske trafikken i Indre By med 12 procent, som modellen forudsiger. Sandsynligvis vil dette kun ske, hvis der samtidigt indføres betaling for at køre på vejene i Indre By.

SPØRGSMÅL OG DILEMMAER SOM EKSPERTGRUPPEN MENER, AT DET ER VIGTIGT AT BORGERSAMLINGEN FORHOLDER SIG TIL INDEN FOR TEMAET

TRAFIK OG INFRASTRUKTUR

- Kunne man tænke sig at undlade at bygge en østlig omfartsvej og Metro? Og i stedet gøre Lynetteholm til en bydel, der primært trafikbetjenes med cykler og eldrevne busser, der måske er selvkørende, når Lynetteholm er klar?
- Det vil betyde langt mindre krav til Lynetteholms medfinansiering af ny infrastruktur og dermed også økonomisk mulighed for at skulle bygge mindre tæt på Lynetteholm. Hvad vil det give af nye muligheder eller begrænsninger i forhold til f.eks. bæredygtighed?
- Er en mindre trafikbetjent bydel for f.eks. cykler og eldreven kollektiv trafik mere attraktiv for københavnernes end den tætte by med optimal trafikbetjening?
- Vil københavnernes finde det attraktivt at bo i en bydel, hvor cyklen og bussen er de primære transportmidler, og biler er delebiler, der står i et parkeringshus nogle hundrede meter fra lejligheden til brug i weekenden, og når store ting skal transporteres?
- Og hvis østlig omfartsvej bygges, skal den så have en tilslutning til Lynetteholm, som den strategiske miljøvurdering skitserer?
- Og hvad med de to Metroforslag i den strategiske miljøvurdering? I det ene forslag er Lynetteholm en afgrening fra en ny ringforbindelse og i det andet forslag en del af en ny ringforbindelse med en forbindelse til Nordhavn. Hvad er fordele og ulemper?

TEMA 4

Klimaforandringer og konsekvenser for København

Klimaforandringerne udfordrer København både i dag og i stigende grad fremover. De vigtigste elementer her er oversvømmelser i forbindelse med skybrud, ekstrem regn og vandstandsstigninger, i særdeleshed stormflod i forbindelse hermed. Sidst, men ikke mindst, er kombinationer af disse forhold udfordrende i fremtiden, da vandmængderne med stor sandsynlighed vil øges igen og igen. Men også ændret forekomst af hedeølger, længerevarende tørke og vindpåvirkninger i forbindelse med stormvejr skal man tage højde for.

TEKSTUDDRAG

Miljøministeriet Naturstyrelse, Analyse af IPCC delrapport 2

Danmark i et fremtidigt klima

FN's Klimapanel (IPCC) 5. hovedrapport viser, at det er ekstremt sandsynligt, at menneskelig påvirkning har været den dominerende årsag til den globale opvarmning i de seneste 50 år. Samtidig har de seneste årtier vist, at ændringer i klimaet har påvirket naturlige og menneskeskabte systemer på alle kontinenter og på tværs af oceaner. I Danmark stiger middeltemperaturen omtrent som den globale temperatur.

En af konsekvenserne er, at Danmark fremover vil få vådere vintre og mere tørre somre. Samtidig vil forekomsten af oversvømmelser og tørke blive mere ekstrem i det fremtidige varmere klima. Danmark er desuden et af de fem lande i EU, der står til de højeste skadesomkostninger ved havniveaustigninger set i forhold til bruttonationalproduktet. Danmark vil også være blandt de dyreste at beskytte på grund af vores lange kystlinje. Omvendt giver klimaforandringerne bedre vilkår for landbrug, skovbrug og fiskeri i de nordiske lande, men også nye udfordringer for den offentlige regulering af fødevareproduktionen.

Effekter i Danmark

Sårbarhed og eksponering er betinget af mange faktorer, hvor klimaet ikke behøver at være centralt. Men påvirkninger af især mindre samfund og visse økosystemer har tydeliggjort eksisterende eksponeringsrisici og sårbarheder. Det gælder bl.a. påvirkninger som følge af hedeølger, tørke, oversvømmelser, stormvejr og naturbrande. Fortsat opvarmning øger sandsynligheden for alvorlige, gennemgribende og uoprettelige konsekvenser verden rundt. Men hvis man begrænser hastigheden og omfanget af klimaændringerne, kan man reducere de generelle risici fra klimaændringernes virkninger. Og via klimatilpasning kan man reducere sårbarheden og eksponeringen til de variationer i klimaet, vi lever med nu.

Adaptiv forvaltning

Klimatilpasning skal tage udgangspunkt i det konkrete sted og den konkrete sammenhæng. Der findes nemlig ikke en enkelt tilgang til at reducere risici hensigtsmæssigt på tværs af alle sektorer og geografiske områder. Her kan adaptiv forvaltning være effektiv til at håndtere de betydelige usikkerheder, der samlet set indgår i klimatilpasning. I adaptiv forvaltning foretager man analyser af fremtidsscenarier og forsøgsmæssige anvendelser af nye innovative løsninger på pilotbasis.

Alt i alt står Danmark over for nye udfordringer i forhold til de klimaændringer, der konkret kommer til at ske i vores land, men også i forhold til konsekvenserne af klimaændringer i andre dele af verden. Mange sektorer i Danmark vil blive påvirket. En præcis fremskrivning af det fremtidige klima er ikke mulig, og det er derfor nødvendigt at sikre, at den planlægning, der foretages nu, er tilstrækkeligt robust. Det betyder, at det er nødvendigt løbende at vurdere de tiltag, der allerede er igangsat og foretage justeringer dér, hvor det er nødvendigt.

Kilde: Miljøministeriet, Naturstyrelsen: "Analyse af IPCC delrapport 2" S.50-51 ¹².

Du kan læse mere om hovedkonklusioner i en dansk kontekst i FN's Klimapanels (IPPC) seneste hovedrapport ¹³.

Vandstandsstigninger på grund af klimaforandringer er potentielt uoverskuelige i tidsperspektiver, der rækker længere end dette århundrede. I vores tid forudser rapporter fra FN's Klimapanel, at sjældne vejrhændelser forekommer hyppigere i takt med temperaturstigningerne. Se f.eks. det her videoklip fra skybrud i København i 2011, for at få et billede af et eksempel på et ekstremt vejr-fænomen og dets konsekvenser: Skybrud i København 2011-07-02 ¹⁴.

Idéen er, at Lynetteholm skal fungere som en dæmning fra Nordhavn og ned til Refshaleøen. Dermed vil Lynetteholm skulle sikre København mod fremtidig stormflod som følge af havvandsstigninger og mere voldsomt vejr.

I forhold til kystsikringsproblematikker har Realdania lavet en video om problemet og med eksempler på løsninger, som du kan se her: Fremtidens Havneby ¹⁵.

Tættere på klimatilpasningens samlede effekter

Et vigtigt formål med at gennemføre samfundsøkonomiske analyser af oversvømmelser og klimatilpasning er at vurdere, hvad det ud fra et samfundsmæssigt perspektiv kan betale sig at investere i klimatilpasning. Tankegangen er her, at det kan betale sig at investere i at undgå omkostninger ved oversvømmelser op til et niveau, hvor en udvidelse af investeringerne i klimatilpasning vil have højere omkostninger, end den økonomiske værdi af undgåede skader ved klimatilpasningen.

Denne tankegang svarer til logikken i cost-benefit analyser, hvor omkostningerne ved en given indsats sammenlignes med dens fordele. I forbindelse med vurderinger af, hvor meget der skal investeres i klimatilpasning, betyder det så også, at det oftest ikke kan betale sig at gennemføre klimatilpasning op til et niveau, hvor alle oversvømmelsesskader undgås. Denne konklusion beror på, at det kan være meget dyrt at gennemføre klimatilpasning op til et højt beskyttelsesniveau ift. værdien af undgåede oversvømmelsesskader.

Derudover vil omkostningseffektive strategier for klimatilpasning indebære, at de billigst mulige tiltag skal implementeres først, og efterhånden som klimatilpasningsindsatsen øges, kan omkostningerne blive ret høje. I praksis er det en vanskelig opgave at gennemføre analyser, som giver et solidt grundlag for omkostningseffektiv vurdering af investeringer i klimatilpasning, da der her både vil være behov for meget detaljerede vurderinger af omkostningerne ved oversvømmelser, og af omkostningerne ved reduktion af oversvømmelserne gennem klimatilpasning. Sådanne analyser må baseres på data og metoder fra klimafysik, hydrologi og økonomi, og en bred interdisciplinær fundering er dermed nødvendig. Derudover er der nogle særlige udfordringer i at analysere konsekvenserne af klimahændelser som oversvømmelser pga. store usikkerheder. Tidshorisonten for beregningerne afspejler lange tidshorisonter på 100 år og mere med dertil knyttede usikkerheder om udviklingen i klima og samfundsmæssige værdier. De økonomiske analyser af omkostningerne ved oversvømmelser er direkte afhængige af forudgående analyser af, hvordan klimaet påvirker vores vand-systemer.

Kilde: Københavns Universitet: "Tættere på klimatilpasningens samlede effekter" s. 11¹⁶.

KLIMAFORANDRINGER OG KONSEKVENSER FOR KØBENHAVN

- Vandstandsstigninger og klimaforandringer vil blive en realitet i fremtiden. Det er derfor nødvendigt at sikre København og Københavns Havn på den bedst mulige måde ved at blive i stand til at regulere vandgennemstrømningen dels ud mod Svanemøllebugten og dels ud mod Køge bugt. Desuden vil der være behov for at kunne håndtere afstrømning fra endnu større skybrud end dem, vi hidtil har oplevet. Dette stiller også krav til fleksibiliteten i de konstruktioner, som måtte laves til forebyggelse af oversvømmelser i forbindelse med stormflod i et klima i forandring.
- Der skal således anlægges en barriere eller anden infrastruktur i Københavns Nordhavn område under alle omstændigheder. Ud fra den seneste rapport af FN's Klimapanel fremgår det, at der med tiden vil være behov for at kunne opjustere kravene i forhold til den fremtidige vandstand, da der på sigt ikke kan udelukkes endog meget store stigninger.
- Byudviklingen på Lynetteholm bør diskuteres i et langt tidsperspektiv. Hele pointen er at sikre København for fremtiden. Den historiske bymidte i Indre By er i risiko for at blive oversvømmet i fremtiden. Men idet finansieringen af beskyttelsen af Indre By indebærer, at der bygges en ny bydel i vandet, som er hævet over forventet fremtidig vandstand, så bygges der også med projektet en ny risiko i form af uforudsigeligheden i vores forventninger/beregninger til øget vandstand. Altså et dilemma om at vi bygger til at beskytte byen i fremtiden, uden at kende det eksakte omfang af vandstandsstigningen i fremtiden. Dette bør være en del af samtalen om byudviklingen på Lynetteholm. Hvordan sikres det, at Lynetteholm også selv er klimasikret mod oversvømmelser og andre klimarelaterede forandringer?
- Videre vil det være relevant at spørge til, hvordan tekniske installationer til klimasikring kommer til at påvirke vandmiljø og -gennemstrømning samt andre forhold, der vedrører udbygningen af selve Lynetteholm.

TEMA 5

Natur, vandmiljø og friluftsliv

Lynetteholms placering i Københavns Havn i Øresund vil skabe vandmiljømæssige problemstillinger, som rækker udover Lynetteholm, og bør behandles i borgersamlingens generelle miljøvurdering af projektet. Vandet i Østersøen udskiftes via strømninger i Bælterne og Øresund. Anlæggelsen af Lynetteholm vil betyde større blokering af Øresund, og dermed mindre vandudskiftning i Østersøen. En sådan mindre vandudskiftning i Østersøen vil kunne ændre saltholdigheden, og dermed biodiversiteten. Blokeringseffekten er en del af VVM-undersøgelsen (Vurdering af Virkninger på Miljøet), og vurderes i øvrigt at være marginal.

TEKSTUDDRAG

Maritim arealplanlægning i Øresund

Øresundsregionen er tætbeholdt, og Øresund er et smalt stræde med et væld af forskellige erhvervs- og samfundsmæssige aktiviteter, som alle har behov for arealer. Indtil nu har prioriteringen af brugen af arealet foregået fra sag til sag uden nogen egentlig overordnet styring og uden et overordnet formål (...)

Et centralt spørgsmål er, hvordan man sikrer en god miljøtilstand, (...), og samtidig understøtter en bæredygtig udvikling for erhvervs- og samfundsaktiviteter. Hvilke indikatorer skal anvendes og integreres i en havplan for Øresund eller for alle de danske havområder? I den danske lov om fysisk planlægning på havet er der ingen anbefalinger om, hvordan disse forhold tænkes sammen.

Begrebet bæredygtighed defineres på flere måder afhængigt af emnet. Nogle definerer, at bæredygtighed skal skabe de bedst mulige betingelser for mennesker og miljø både nu og i den fjerne fremtid. Brundtlandrapporten fra 1987 definerer bæredygtighed som det, der "skaffer menneskene og miljøet det bedste uden at skade fremtidige generationers mulighed for at dække deres behov". Bæredygtighed opgøres inden for mange erhverv normalt i forhold til økonomi og tilgængelige ressourcer. Inden for økonomi defineres bæredygtighed som små forøgelser i realindkomsten (justeret for ændringer i inflationsraten), som kan fastholdes over lange tidsrum.

Sammenfattende er det vigtigt i en ny havplan for Øresund, at man inddrager de rigtige stressfaktorer i planlægningen, samt en række relevante indikatorer og et overvågningsprogram til at belyse udviklingen i bæredygtigheden af både de erhvervs-, samfunds- og miljømæssige forhold i området. Kun herigennem kan man sikre sig, at et af verdens mest udnyttede havarealer kan blive til gavn for samfundet og for flest mulige mennesker.

Kilde: Aarhus Universitetsforlag: "Maritim arealplanlægning i Øresund, Scenarier for udvikling af erhvervs-, samfunds- og miljømæssige forhold.", s. 118.

Etableringen af Lynetteholm og den endelige udformning er afgørende for havmiljøet og mulighederne for friluftslivet i området. Det kan blive et område, der kan være attraktivt for borgere, foreninger og aktører, som sætter adgang til natur højt. Etablering af Lynetteholm kan dog også påvirke naturen og de mulige naturoplevelser negativt for eksisterende beboere og brugere af området. Værdisætning af ændringen i forskellige former for rekreative aktiviteter for diverse aktører kan hjælpe med til at belyse mulige konflikter. Det er ikke kun den aktive brug af området, der kan blive negativt påvirket af Lynetteholm. Den øgede aktivitet kan også have negativ påvirkning af økosystemer for specielt fugleliv og marine habitater. Dette kan påvirke værdien for både personer, der bruger området, men også personer, der ikke bor i området, men synes, at det er vigtigt, at miljøkvaliteten, fugleliv og marine habitater bevares eller forbedres.

TEKSTUDDRAG

Maritim arealplanlægning i Øresund

Øresunds miljø- og naturkvalitet er, som for de øvrige danske farvandsområder, styret af en blanding af lysforhold, strømhastigheder, saltholdighed, næringsstoftilførsler og sediment-sammensætning. Særligt de hydrografiske forhold er af stor betydning i Øresund.

Etablering af Lynetteholm kan have betydning for disse forhold. Yderligere kan miljø- og naturkvalitet påvirkes af forstyrrelser ved ressourceudnyttelse, transport og rekreation.

Faktorer af betydning for biodiversiteten

De fysiske faktorer, som salinitet, lysforhold, strømhastigheder, sedimentsammensætning samt sænkning af havbunden og fremkomsten af huller i havbunden, kan nogle steder fungere som sedimentfælder og øge risikoen for iltvind som omtalt i kapitel 4. Ofte ændres sediment-sammensætningen i retning af finere sediment, som enten returneres eller tabes under indvindingen. Bunddyr og -planter går tabt i indvindingsområderne, men kan indvandre igen efter indvindingens ophør. Det er imidlertid ikke nødvendigvis det samme habitat, man finder, hvis sediment og iltforhold er ændret og bunden sænket. Dels fordi det kan tage mange år at genskabe, dels fordi forholdene er ændret. Sten, der bliver suget op, kan have tjent som levested for tang, og indvinding af sand på vanddybder omkring 6-8 m. kan påvirke udbredelsen af ålegræsenge, både som følge af den aktuelle påvirkning og på sigt som følge af sænkning af havbunden til et niveau, hvor ålegræs ikke kan gro. I Øresund anvendes materialerne til byggerier primært i Københavnsområdet. Indvindingen foregår i særligt udpegede områder og først efter en opgørelse over råstofressourcen og miljøvurdering af indvindingen.

Havbundsmateriale, der oprenses fra havne og i forbindelse med sejlruiter, deponeres i dag på udpegede såkaldte klappladser, hvor det opgravede materiale dumpes på havet eller på land, hvis indholdet af miljøfarlige stoffer er for højt. Der findes et stort antal klappladser på havet fordelt over hele det danske havareal. Ved klappning af større mængder sediment kan bunddyrene blive begravet og dø, og det kan medføre et øget iltforbrug og iltvind. I forbindelse med en uddybende arealplanlægning i Øresund er det vigtigt at få gennemført en gennemgribende kortlægning af havbundens egenskaber og udbredelse af planter og dyr.

Faktorer af betydning for friluftslivet

Friluftslivet i Øresund er meget forskelligartet, og omkring 20 procent af alt havfriluftsliv i Danmark foregår her, viser undersøgelser fra Københavns Universitet. Området omkring Lynetteholm har et meget højt niveau af vandbaseret friluftsliv. Der kan derfor opstå konflikter mellem forskellige friluftslivsaktiviteter som f.eks. sejlsads, badning, fiskeri, motoriseret vandsport mm. Friluftslivsaktiviteterne kan også påvirke naturbeskyttelse, hvis aktiviteterne udøves i sårbare naturområder. Ved udvikling af Lynetteholm kan det derfor være vigtigt at planlægge, hvordan potentielle konflikter mellem forskellige typer af friluftslivsaktiviteter reduceres.

Kilde: Aarhus Universitetsforlag: "Maritim arealplanlægning i Øresund, Scenarier for udvikling af erhvervs-, samfunds- og miljømæssige forhold.", kapitel 5 og 6 ¹⁷.

På selve Lynetteholm efter anlæggelse vil de vandmiljømæssige problemstillinger også dreje sig om 'Living with water'. Mennesket vil typisk gerne bo og opholde sig tæt på vandet, men om det også vil være tilfældet i fremtiden, når vandet stiger og udfordrer vores vanetænkning, kan vi ikke vide. Samtidig er kystsikring vigtig, ikke kun for de som bor nærmest vandet, men også for de som bor længere inde. I et fladt land som Danmark kan det påvirke et betydeligt antal husstande. Vi skal derfor i fremtiden sikres mod højvande og store bølger, så der ikke opstår oversvømmelser ved nedbør og ekstremt vejr.

I "Maritim arealplanlægning i Øresund" opstilles der fire forskellige scenarier, som belyser muligheder og udfordringer ved forskellige former for aktiviteter i Øresund. De omhandler ikke konkret Lynetteholm, men forholder sig til hvilke økonomiske og miljømæssige konsekvenser, der opstår ved arealudnyttelse i Øresund:

TEKSTUDDRAG

Maritim arealplanlægning i Øresund

En fremtidig bæredygtig arealanvendelse i Øresund kan følge mange spor. Enten kan erhvervsudviklingen eller et "naturen først-scenarie" prioriteres. Man kan også forsøge at integrere arealerne hen imod en multifunktionel udnyttelse eller modsat lave en funktionsadskillelse af udnyttelsen. Og man kan beslutte en hybrid løsning mellem disse fire muligheder. Uanset hvad man vælger, har hvert valg konsekvenser for arealanvendelsen.

Kilde: Aarhus Universitetsforlag: "Maritim arealplanlægning i Øresund, Scenarier for udvikling af erhvervs-, samfunds- og miljømæssige forhold.", s. 121.

Du kan også læse ned i de fire scenarier i kildehenvisningen.

Der forekommer en konstant forhandling om, hvordan vi lever med og af Øresund. Her beskrives det, hvordan man bliver nødt til at fortage nogle valg og prioriteringer af, hvad man ønsker at forfordele, i forhold til hvilke aktiviteter man vil have i Øresund:

Maritim arealplanlægning i Øresund

Et velfungerende havmiljø er vigtigt for en fremtidig bæredygtig udnyttelse af havets ressourcer, for udvikling af erhvervsaktiviteter og som bidrag til velfærd for de mennesker, der søger kysterne eller havet i deres fritid. Øresundsregionens natur er unik på grund af de store variationer i fysiske levevilkår med både høje og lave saltholdigheder, store dybdeforskelle, større områder med ålegræsenge og muslingebanker, masser af sæler og marsvin og værdifulde fugleområder.

Samtidig er det et havområde, der er omkranset af den største befolkningstæthed i Norden. Generelt er havmiljøet i de danske havområder udsat for en række stressfaktorer. De mest betydningsfulde på landsplan er klimaforandringer, næringsstoffer, fiskeri og miljøfarlige stoffer. Disse stressfaktorer er også vigtige i Øresund, ikke alene ud fra et miljømæssigt synspunkt, men også som et grundlag for bæredygtige udviklingsplaner for erhvervs- og samfundsmæssige aktiviteter. Der er også andre stressfaktorer af mere lokal/regional betydning, f.eks. effekter af havbrug, råstofindvinding, muslingeskrab og forurenende industri-virksomheder, som også kan have stor betydning i disse områder, og som derfor også skal integreres i forvaltningen. I Øresund er råstofindvinding en stressfaktor, der betyder noget. Viden om stressfaktorerne er også vigtig i relation til valg af indikatorer og overvågning af disse for at måle, om planer og forvaltningsindsatser opfylder de opstillede målsætninger for anvendelsen af arealerne.

De fire valgte scenarier viser, at det er vanskeligt at opnå en bæredygtig udvikling for både erhvervs- og samfundsaktiviteter og samtidig opnå en tilfredsstillende bevarelse, beskyttelse og forbedring af havmiljøet. I scenarieanalyserne er der identificeret en række forskellige konfliktområder og muligheder for sameksistens mellem erhverv og miljøforhold men også erhvervsinteresser imellem (f.eks. råstofindvinding og fiskeri) og mellem erhvervs- og samfundsaktiviteter (søtransport/havne og rekreative aktiviteter og friluftsliv mv.). Turisme og friluftsliv er af stor betydning i hele regionen, og begge aktiviteter bidrager væsentligt til samfundsøkonomien. I nærværende bog er der vist scenarier for en bæredygtig udvikling med udgangspunkt i fire forskellige prioriteringer. I sagens natur er disse udviklingsplaner meget forskellige, men viser, at man godt kan have vækst i visse blå erhverv, som lystfiskeri og turisme, samtidig med gode forhold for natur og miljø. Den fremtidige udnyttelse af Øresunds arealer kan følge flere spor. Mange flere end de fire scenarier, som er analyseret i denne bog. Uanset hvilke veje man ønsker at gå, og hvilke prioriteringer der bliver foretaget, så har alle beslutninger konsekvenser for samfundet. Dette gælder for jobskabelse og økonomi, inden for både erhvervsudvikling, turisme og friluftsliv samt for udvikling af havmiljøet.

I sidste ende er beslutningen om fordeling af arealanvendelsen en politisk proces, der varetages af den danske regering, Folketinget og centrale ministerier, som har ansvarsområder i havet. I Øresunds tilfælde ligger der også en international dimension, i og med at en havplan for Øresund skal indbefatte samarbejde med de svenske myndigheder.

Kilde: Aarhus Universitetsforlag: "Maritim arealplanlægning i Øresund, Scenarier for udvikling af erhvervs-, samfunds- og miljømæssige forhold.", s. 157.

I forhold til vandkvaliteten i området omkring Lynetteholm (og generelt i København Havn) skal derudover sikres, at der ikke opstår lugtgener fra f.eks. rådne tang og planter. Samtidig skal vandkvaliteten være så god, at der er mulighed for en acceptabel biodiversitet. Mange gange sikres vandkvaliteten gennem udskiftning af vandet i havnen. Opførelsen af Lynetteholm vil påvirke det generelle strømningsmønster i hele havnen, og afhængigt af Lynetteholms endelige geometriske udformning og eventuelle uddybninger i havnen, vil vandudskiftningen i havnen ændres. Typisk vil der komme mindre udskiftning, og dermed vandkvalitetsproblemer.

I dag er det normalt at separere spildevand, således at regnvand ikke renses, før det udledes til recipienterne (det modtagende miljø). Det beskidte spildevand ledes til renseanlæg. Regnvandet er dog langt fra rent. Typisk vaskes hustage, gader og pladser af regnvandet, og vil indeholde snavs, gummirester og tungmetaller, inden det ledes ud til recipienten. En anden problemstilling vil være, at der ved meget kraftige regnskyl vil blive udledt store mængder ferskvand til et saltvandsmiljø. Alt dette lægger pres på vandkvaliteten og biodiversiteten. Mange gange vil det være nødvendigt at opføre grønne områder, grønne tage eller sedimentationsbassiner (tilføj gerne hvorfor eller hvordan).

I den strategiske miljøvurdering¹⁸ for Lynetteholm redegøres det, hvordan nybyggeri på Lynetteholm vil påvirke den københavnske skyline – f.eks. byen set fra Øresund. Påvirkningen vil være afhængig af, hvor tæt og højt nybyggeriet bliver. Byggeri på Lynetteholm vil samtidig få konsekvenser for udsigter i den bagvedliggende by og dennes fornemmelse af at ligge ud til vandet.

NATUR, VANDMILJØ OG FRILUFTSLIV

- I debatten om Lynetteholm er der blevet rejst kritik af om hvorvidt anlæggelsen af Lynetteholm vil påvirke saltholdigheden i hele Østersøen. Lav saltholdighed i Østersøen vil påvirke forekomsten af alle fisk, dyr og planter.
- Etablering af Lynetteholm kan have negative effekter på havmiljøet og vigtige marine habitater ifm. deponi af slam, råstofindvinding til byggeriet og ændring i strømforhold. Hvordan kan projektet tage højde for dette?
- Den rekreative brug vil påvirke og påvirkes af den maritime trafik, da havområdet omkring København er intensivt brugt til trafik. Overvej hvilken balance, der vil være hensigtsmæssig mellem den maritime trafik og det rekreative brug
- Opgradering af rensningsanlæg kan være væsentlig for at reducere miljøpåvirkningen fra den nye bydel. Hvordan er det tænkt med i projektet?
- Hvordan sikres der en planlægning som muliggør, at beboerne på Lynetteholm kan få udbytte af muligheden for at leve tæt på vandet? Bydelen skal udvikles, så beboerne kan nyde vandet og samtidigt være beskyttet mod stormflod og ekstrem regn.
- Arealplanlægning af friluftslivsaktiviteter kan være et vigtigt element for at undgå konflikter mellem forskellige brugere og også være vigtig for at beskytte sårbar natur.
- Skal det være muligt for beboerne at få små både, kajaker, kanoer og lignende i vandet og op igen? En sådan aktivitet skal tænkes sammen med det generelle besejlingsmønster for havnen.
- Hvordan skal er ønsket om badestrande prioriteres? Badestrande vil typisk få erosionsproblemer, hvis de anlægges ud mod områder med skibstrafik. Store problemer fra store skibe, men også mindre problemer fra mindre skibe.
- Hvordan vil kystlinjen fremstå? Skal den skal harmonere med resten af byen? Og skal der placeres lokal energiproduktion ude i vandet? Vindmøller kræver meget plads, støjer og giver lysrefleksioner. Solceller larmer mindre men giver også mange lysrefleksioner. Såvel vindmøller som solceller vil kunne placeres ude i vandet.
- Skal Lynetteholm 'konkurrere' med andre bydele med adgang til kyst, eller skal Lynetteholm som bydel bidrage med noget nyt med sin adgang til kysten? På hvilken måde skal Lynetteholm være anderledes?

Ekspertgruppen

Borgersamlingens ekspertgruppe består af:

Claus Bech-Danielsen (Forperson), professor på institut for Byggeri, By & Miljø på Aalborg Universitet. Han forsker blandt andet i by- og boligudvikling, herunder hvordan vi etablerer blandede byer. I sit arbejde har han fokus på, hvordan udformningen af vores fysiske rammer påvirker brugen af dem og det sociale liv i dem. Claus Bech-Danielsen har en MA i arkitektur fra Arkitektskolen i Århus og en Ph.d. fra Det Kongelige Danske Kunstakademiers Skoler for arkitektur i København.

Anders Blok, lektor ved Sociologisk Institut på Københavns Universitet. Hans ekspertiseområder er klima- og miljøsociologi samt bysociologi. Han forsker derfor i øjeblikket blandt andet i grønne fællesskaber i byen. Anders Blok er derudover medlem af Klima- og Omstillingsrådet, der er et forskerdrevet initiativ med fokus på at bidrage til den offentlige klimapolitiske debat.

Jens Hesselbjerg Christensen, professor i Klimafysik på Niels Bohr Institutet på Københavns Universitet. Han forskningsfelt er primært menneskeskabte klimaforandringer. Jens Hesselbjerg Christensen har ligeledes været medlem af FN's klimapanel IPCC, hvor han har været hovedforfatter på flere rapporter. Han har en kandidatgrad og en Ph.d. fra Niels Bohr Institutet på Københavns Universitet.

Peter Frigaard, lektor ved Det Ingeniør- og Naturvidenskabelige Fakultet på Aalborg universitet. Her forsker han i en række områder, herunder bølgeenergi, kysterosion og bølgegenerering med et fokus på blandt andet infrastruktur og miljøteknologi. Derudover er han tilknyttet Forskningsgruppen for Hav og Kystbyggeri på Aalborg Universitet som Lektor. Peter Frigaard er uddannet civilingeniør.

Jette Bredahl Jacobsen, professor i miljø- og ressourceøkonomi ved Københavns Universitet. Hendes forskning omhandler værdisætning af miljøgoder, grønt BNP og klimaøkonomi. Derudover er Jette Bredahl Jacobsen næstformand i Klimarådet, der er regeringens uafhængige ekspertorgan på klimaområdet. Jette Bredahl Jacobsen har en kandidatgrad og en Ph.d. fra Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole.

Harry Lahrmann, lektor ved Institut for Byggeri, By og Miljø på Aalborg Universitet. Han beskæftiger sig primært med trafik- og transportsektoren, hvor han har et særligt fokus på trafikplanlægning og trafiksikkerhed. Derudover beskæftiger han sig også med intelligente trafiksystemer. Harry Lahrmann er uddannet civilingeniør fra DTU.

Tom Nielsen, professor på Arkitektskolen i Aarhus. Her forsker han i urbane landskaber med fokus på blandt andet byudvikling og byplanlægning, herunder fokus på hvordan byen tilpasser sig klimaforandringer og de konsekvenser, som disse medfører. Tom Nielsen er uddannet MA i arkitektur fra Arkitektskolen i Århus. Han har også en Ph.d. fra samme institution.

Mette Termansen, professor ved Institut for Fødevarer og Ressourceøkonomi på Københavns Universitet. Her beskæftiger hun sig med arealanvendelsesrelaterede problemstillinger med fokus på miljø- og ressourceøkonomi. Hun er ligeledes en del af ekspertgruppen for en grøn skattereform, der er nedsat af Folketinget. Mette Termansen har en kandidatgrad fra Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole og en PhD fra University of York.

6

Borgersamlinger som et demokratisk format

Hvad sker der i en borgersamling?

Borgersamlinger er et demokratiformat, hvor borgernes arbejde er baseret på deltagelse og dialog på et oplyst grundlag. I en borgersamling arbejder en gruppe borgere med at behandle en given problemstilling og udarbejde anbefalinger til f.eks. en myndighed, organisation eller politisk gruppe.

Borgerne mødes flere gange over en periode, hvor de får præsenteret viden fra eksperter og går i dialog med andre borgere og interessenter. På den baggrund arbejder borgersamlingen imod det overordnede mål at formulere konkrete anbefalinger til beslutningstagere, der skal tage beslutninger inden for det emne, som borgersamlingen har beskæftiget sig med.

Hvor kommer borgersamling fra?

Borgersamlinger som format bygger på en såkaldt deliberativ demokratiforståelse (rådslagningsdemokrati) og er inspireret af demokratiet i det antikke Athen. I det athenske demokrati blev bystatens borgere på skift udpeget ved lodtrækning til at træffe de store fælles beslutninger på fællesskabets vegne. Hver borger skulle således have mulighed for at repræsentere byens borgere på tværs af positioner i samfundet og var forpligtet til at træffe beslutninger på baggrund af fælles rådslagning – som alle byens borgere kunne se, forstå og genkende sig selv i.

Borgersamlinger bruges eksempelvis i Canada, England, Frankrig og Irland, hvor man har inviteret borgerne til at bidrage med deres hverdags-ekspertise og komme med anbefalinger til politikerne på problemstillinger som for eksempel klima, sundhed og byudvikling. I Danmark blev borgersamlinger introduceret for første gang i København i 2019, i Albertslund og Rudersdal i 2020/21, i Greve Kommune i 2022 og regeringen nedsatte et nationalt klimaborgering i 2020.

Hvordan fungerer en borgersamling?

En borgersamling er en midlertidigt sammensat gruppe af borgere. Når borgersamlingen har fuldført sin opgave og overdraget sine anbefalinger til opdragsgiverne, opløses borgersamlingen igen. Det er herefter opdragsgivernes opgave at træffe kvalificerede valg og løsninger på de udpegede udfordringer på baggrund af borgersamlingens anbefalinger. Borgersamlingen er ofte ét blandt flere spor, der skal klæde beslutningstagerne bedst muligt på.

Deltagernes opgave i borgersamlingen er at belyse en udfordring gennem et fælles udviklingsforløb. Medlemmerne af borgersamlingen får mulighed for at blive præsenteret for uafhængige ekspertindlæg for at opnå en dybere indsigt og bredere forståelse for sagens udfordringer og potentialer – og derfra sammen nå frem til borgersamlingens anbefaling.

Spilleregler for en borgersamling

1) Forpligtelse

Opdragsgiveren, der igangsætter en borgersamling, skal give de udvalgte borgere handlefrihed til at udforske den givne opgave og forpligter sig samtidig til at modtage borgernes anbefalinger. Opdragsgiveren afgiver ikke sin beslutningskraft, men forpligter sig på at lade borgernes bidrag kvalificere et komplekst politisk spørgsmål – på linje med andre ekspertbidrag.

2) Borgerlodtrækning

Medlemmerne, der deltager i borgersamlingen, udvælges ved lodtrækning blandt dem, der har meldt sig til at deltage. Lodtrækningen foregår, så borgersamlingen afspejler befolkningen eller en andel af befolkningen i forhold til køn, alder og andre parametre, der findes relevante i forbindelse med problemstillingen, som skal behandles. Borgerlodtrækningen giver den bedste mulighed for at sikre et bredt, retfærdigt og fordomsfrit udvalg af borgere og sikrer, at flere synspunkter indgår i dialogen om anbefalingerne til beslutningstagerne.

3) Mandat og tredjepartsekretariat

Mandatet skal give medlemmerne et tydeligt manøvrerum og beskriver hvordan opdragsgiveren forpligter sig til at arbejde videre med og svare tilbage på anbefalingerne.

Et tredjepartssekretariat skal sikre uvildighed igennem et armslængdeprincip til opdragsgiver. Tredjepartssekretariatet har i samarbejde med en ekspertgruppe til opgave at sørge for, at den viden og de eksperter, der skal bistå borgerne i processen, er uafhængige og upartiske. Hertil skal borgerne værnes mod at blive unødigt påvirket af opdragsgiver, lobbyister og interesseorganisationer.

4) Anbefalingerne

Målet er at udarbejde en nuanceret og reflekteret samlet anbefaling, der tilgodeser flest mulige perspektiver til gavn for hele samfundet. Det giver beslutningstagerne bedst mulig indsigt i, hvilke prioriteringer og vægtninger der foretrækkes af borgerne ved en efterfølgende implementering. Det er ikke målet i en borgersamling at nå frem til en afstemning (om end afstemning kan anvendes som en metode blandt flere andre).

Borgerne skriver selv det fælles slutprodukt med mulighed for minoritetserklæringer – hvis der ikke kan opnås fuld enighed. Man undgår meget bevidst at lade opdragsgiver eller konsulenter skrive anbefalingen, så borgernes egen stemme og autonomi sikres og bringes direkte til opdragsgiver.

OECD's vejledende principper

Borgersamlingen bygger på OECD's principper har til formål at sætte en international standard for deliberative borgerinddragelsesprocesser, der både understøtter både uafhængighed og legitimitet, samtidig med, at de bidrager til en god proces for både deltagere og politikere.

1. Formål
2. Mandat
3. Gennemsigtighed
4. Inklusion
5. Repræsentation
6. Information
7. Fælles drøftelser
8. Tid
9. Armslængde
10. Privatliv
11. Evaluering

Du kan læse mere om principperne og hvad de konkret indebærer her ¹⁹.

Advisory Board

Der er tilknyttet et Advisory Board til borgersamlingen, som skal bistå ved gennemførelsen af en uvildig borgersamling om Lynetteholm, og rådgive borgersamlingens opdragsgiverne og tredjepartsekretariatet ved at vægte fairness, legitimitet og balance i borgersamlingen.

Advisory Boardets skal rådgive ved udvælgelsen af borgersamlingens tilknyttede ekspertgruppe i forhold til kompetencer, fagområder og profiler. Medlem af Advisory Boardet er:

Christian Friis Bach (Forperson)

Christian Friis Bach er stifter af handelsvirksomheden Warfair.org, der bidrager til at opretholde arbejdspladser og indkomst, og skabe fred i lande ramt af konflikt. Christian Friis Bach har tidligere været generalsekretær i Dansk Flygtningehjælp og under-generalsekretær i FN samt formand for FN's kommission for Europa. Han har været Medlem af Folketinget fra 2011 til 2014 og været minister for Udviklingsbistand fra 2011 til 2013. Christian Friis Bach har arbejdet med civilsamfundet gennem sit engagement i bl.a. Fair trade-ordningen.

Lars Tønder

Lars Tønder er Professor MSO på Institut for Statskundskab på Københavns Universitet, hvor han forsker i politisk teori med særlig fokus på demokrati, statsborgerskab og klimaforandringer. Lars arbejder i dag som *principal investigator* på to forskningsprojekter et om klimaforandringer og politiske normer og et om det danske klimaborgerting. Lars Tønder har derudover udgivet bogen "Om magt i den antropocæne tidsalder".

Thorkild Ærø

Thorkild Ærø er tidligere prodekan for myndighedsbetjening og sektorsamarbejde ved Det Ingeniør- og Naturvidenskabelige Fakultet på Aalborg Universitet. Tidligere har han været direktør ved Statens Byggeforskningsinstitut (SBI), Aalborg Universitet. Thorkild Ærø har i sin faglige karriere arbejdet med byer, boliger og infrastruktur og har skrevet bogen "Den mangfoldige by".

Kirsten Halsnæs

Kirsten Halsnæs er professor på Danmarks Tekniske Universitet, hvor hun forsker i klima og økonomi. Kirsten Halsnæs er uddannet cand.polit. fra Københavns Universitet og har en ph.d. fra Roskilde Universitet. Kirsten Halsnæs deltager derudover i FN's klimapanelers arbejde som ledende koordinerende hovedforfatter på rapporten om Mitigation Policies. I 2019 vandt hun Uddannelses- og Forskningsministeriets Forskningskommunikationspris. Kirsten Halsnæs har tidligere siddet i Det Etske Råd.

Winni Grosbøll

Winni Grosbøll er direktør i Friluftsrådet, der er en paraplyorganisation for friluftslivet og varetager det samlede friluftslivs interesser. Tidligere har hun været borgmester i Bornholms Kommune fra 2010 til 2020, hvor hun tiltrådte stillingen som direktør i Friluftsrådet. Winnie Grosbøll har haft en andel i Folkemødets skabelse og været konstitueret formand herfor i en kort periode, og har herigennem arbejdet med inddragelse og demokrati.

Medlemmer af boardet vil til hver en tid være uafhængige og vil ikke stå til ansvar over for anbefalinger, synspunkter, tilgange, dispositioner eller beslutninger fra hverken borgersamlingen eller By & Havn som organisation.

Ekspertgruppe

Borgersamlingens ekspertgruppe bistår ved at udvælge og kvalitetssikre den uafhængige viden, som skal understøtte borgersamlingens læringsproces, herunder pege på relevant viden og supplerende ekspertprofiler, som medlemmerne af borgersamlingen skal have adgang til for at løse opgaven.

Ekspertgruppens medlemmer er beskrevet under kapitlet med ekspertgruppens temaer og input.

Medlemmer af ekspertgruppen vil til hver en tid være uafhængige og vil ikke stå til ansvar over for anbefalinger, synspunkter, tilgange, dispositioner eller beslutninger fra hverken borgersamlingen eller By & Havn som organisation.

Internationale borgersamlingseksperter

Borgersamlinger er en internationalt anerkendt metode, der er kendt som Citizens' Assembly. For at trække på internationale erfaringer indenfor komplekse udviklingsprojekter som f.eks. Lynetteholm bistår tre internationale eksperter med deres erfaringer og anbefalinger til borgersamlingens design og proces.:

Yves Dejaeghere,

Yves Dejaeghere er formand for Federation of Innovation in Democracy in Europe (FIDE). Tilknyttet som senior researcher i Political Science at University of Antwerp og University of Oxford.

Peter Macleod

Peter Macleod er stifter af organisationen Mass LBP i Toronto, Tidligere formand for Torontos Wellesley Institute for Urban Health og lektor ved University of Toronto

Oliver Escobar

Oliver Escobar er Seniorforsker i Offentlig Politik på Edinburg Universitet. Forskningsleder for Demokratisk Innovation på Edinburgh Future Institutes og co-udvikler af researchprogram om Citizens Assemblies i Scotland for den skotske regering.

Digital deltagelsesplatform

På den digitale platform www.lynetteholm.borgersamling.dk inviteres alle borgere – også ud over borgersamlingens medlemmer – til at deltage i samtalen omkring Lynetteholm og bidrage til borgersamlingens arbejde. Hjemmesiden er en deltagelsesplatform, der giver offentligheden mulighed for at bidrage med viden, input og partsindlæg, som medlemmerne af borgersamlingen kan bruge, som bidrag til deres arbejde efter behov. Disse offentlige bidrag vil medlemmerne af borgersamlingen have mulighed for at læse for således at blive klogere på, hvad en bredere offentlighed har at sige om projektet.

Offentligheden vil desuden have mulighed for at komme med sit bidrag ved et åbent borgermøde, som finder sted undervejs i borgersamlingens arbejde, og vil yderligere hjælpe borgersamlingens medlemmer med input og viden.

Fortrolighed

Borgersamlingens sekretariat har til opgave at værne om medlemmernes privatliv og tryghed i løbet af borgersamlingens forløb. Vi anbefaler, at du som medlem følger disse spilleregler for at beskytte dig selv og de andre af borgersamlingens medlemmer:

Sammen skaber vi et fortroligt rum. Det, som vi fortæller hinanden, betror hinanden eller brydes med af holdninger, skal vi gensidigt udvise respekt og fortrolighed overfor.

Du skal altid *sikre dig accept* hos andre medlemmer, hvis disse indgår i dine billeder eller opslag på sociale medier m.m.

Ved *pressehenvendelser* er du velkommen til først at rådføre dig om din rolle ved et interview i regi af borgersamlingen. Husk, du er som medlem ikke forpligtet til at give interviews og altid kan sige nej tak. Borgersamlingens kan vælge at udpege talspersoner, der på vegne af borgersamlingen kan udtale sig offentligt.

Vi arbejder med den *åbne og den lukkede* del af borgersamlingen. I den åbne del vil det være muligt for observatører at lytte til f.eks. ekspertoplæg og andre præsentationer. Når borgerne arbejder i grupper og går i dialog med hinanden, er processen lukket for at give borgersamlingens medlemmer arbejdsro.

Husk at underskrive *samtykkeerklæring*, som vil blive uddelt ved første samling.

Code of conduct

Borgersamling om Lynetteholm bygger på et sæt af principper – også kaldet code of conduct – som fungerer som de gældende retningslinjer for både udvikling og afvikling af borgersamlingen.

Åbenhed – Borgersamlingens forløb er fuldt gennemsigtigt. Alle indlæg og materialer brugt på samlingerne vil være frit tilgængeligt for alle efter endte samlinger.

Borgere, interessenter og organisationer, der ønsker at følge processen eller bidrage med viden eller synspunkter, kan få en observatørplads ved samlingerne samt bidrage med skriftlige videns- eller partsindlæg, som borgersamlingens medlemmer vil få adgang til. Alle input vil kunne deles på borgersamlingens digitale platform, hvor offentligheden vil kunne følge processen.

Respekt – Medlemmerne af borgersamlingen skal frit og trygt kunne deltage og bidrage med deres synspunkter og viden. De har ret til at forblive anonyme i hele forløbet. Medlemmernes gruppearbejde i løbet af samlingerne optages ikke, og enkeltmedlemmer bliver ikke citeret eller fotograferet uden accept. Hvis enkeltpersoner, grupper eller organisationer forsøger direkte eller indirekte at påvirke, miskreditere eller true borgersamlingens medlemmer, vil det blive betragtet som illegitim påvirkning af borgersamlingen.

Repræsentativitet – Borgersamlingens medlemmer rekrutteres på baggrund af en stratificeret borgerlodtrækning via e-Boks, der varetages af Danmarks Statistik. Lodtrækningen sikrer, at borgersamlingen afspejler Københavns samlede demografi ift. parametre som køn, alder, uddannelse og bopæl. Der vil i designfasen af borgersamlingen blive taget stilling til, hvordan man kan repræsentere borgere i Storkøbenhavn og det eller dem, der ikke kan repræsenteres direkte. De endelige udvælgelsesparametre og repræsentativitetskriterier for borgersamlingen vil blive offentliggjort inden igangsætning.

Lighed – Alle borgersamlingens medlemmer får lige adgang til at komme til orde og udtale sig, hvis de ønsker det. Alle vil have mulighed for at bidrage til og påvirke borgersamlingens anbefalinger. Alle medlemmer vil få mulighed for at benytte sig af mindretalsudtalelser, hvis man som enkelt medlem ikke kan genkende sin holdning repræsenteret i de endelige anbefalinger. I designet af borgersamlingens arbejde vil der blive lagt særligt vægt på, at alle får reel mulighed for at deltage og bidrage.

Retfærdighed – Alle parter vil få mulighed for at bidrage med deres synspunkter til borgersamlingens arbejde, således at også hverdags- og holdningsekspertise bringes ind i forløbet. Derudover vil der være et fagligt baggrundsmateriale til borgersamlingens medlemmer baseret på data, fakta og evident viden, som nøgternt belyser kerneopgaven fra flere perspektiver. Dette vil være udarbejdet af borgersamlingens ekspertgruppe.

Viden – Borgersamlingen har tilknyttet en uafhængig ekspertgruppe, der sikrer, at borgersamlingens arbejde bygger på valide data og viden samt kvalitetssikring af uafhængighed og upartiskhed ved valg af oplægsholdere. Borgersamlingen skal præsenteres for flere sider af en sag. Borgersamlingens medlemmer får indflydelse på valg af ekspert- eller vidensperspektiver, hvor borgersamlingen finder det nødvendigt at få yderligere perspektivering eller vidensgrundlag.

Varighed – Borgersamlingen vil mødes over to faser og indgå i samlinger, svarende til min. 50 timers direkte deltagelse per medlem, hvor der vil foregå deliberation. Borgersamlingens medlemmer deltager også i et åbent borgermøde og ved en offentlig præsentation af de endelige anbefalinger. Medlemmerne får tid til individuel læring og refleksion mellem samlingerne og adgang til en fælles videns- og deltagelsesplatform.

Evaluerings – Borgersamlingens medlemmer vil have mulighed for at deltage i en anonym evaluering af processen (inkl. processen før og efter borgersamlingens arbejde) efter en række objektive kriterier (f.eks. kvantitet og diversitet i informationer, mængden af tid til læring samt faciliteringens uafhængighed). Borgersamlingens sekretariat vil sikre en evalueringsproces, baseret på OECD's deliberative evalueringsprincipper for borgersamlinger.

Emner – Borgersamlingens medlemmer får mulighed for at udpege og prioritere temaer og emner. Disse temaer og emner vil danne grundlag for borgersamlingens arbejde og endelige anbefalinger, der knytter sig til og svarer på kerneopgaven.

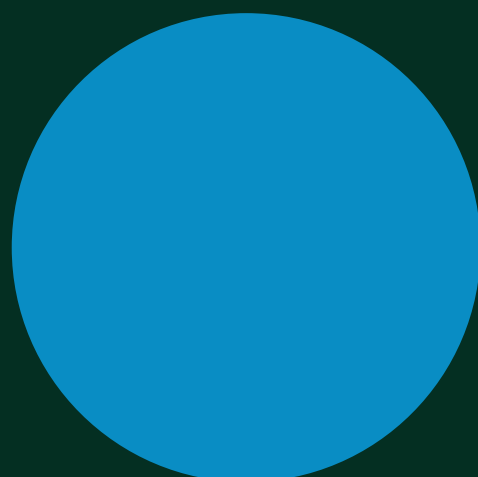
Offentliggørelse – Borgersamlingens anbefalinger skal offentliggøres og tredjepartssekretariatet vil have mandat til at sikre en offentliggørelse af borgernes anbefalinger i den fulde længde og uredigeret af andre end borgersamlingens medlemmer.

Mandat – Borgersamlingens mandat, som udgør den formelle ramme og indkredser indflydelsesrummet for borgersamlingens arbejde, udarbejdes i designfasen og offentliggøres inden igangsætning.

Kerneopgave – Borgersamlingens medlemmer skal arbejde med afsæt i den kerneopgave, der er stillet forud for igangsætning af borgersamlingen. Kerneopgaven udpeger den eller de kerneudfordringer som opdragsgiver er optaget af at få belyst, besvaret og modtage anbefalinger indenfor. Det er op til borgersamlingens medlemmer at afgøre hvordan spørgsmålet skal besvares.

Ekspertgruppe – Ekspertgruppen består af uafhængige eksperter og en formand, der sammen sikrer, at den viden og de oplæg, som borgersamlingens medlemmer modtager, er uafhængig, legitim og baseret på evidens. Sammensætningen af ekspertgruppen vil blive valideret i designfasen og blive offentliggjort inden igangsætning, og vil være baseret på armslængde- og Good Governance-principper

Advisory Board – Der er tilknyttet et Advisory Board til borgersamlingen, som skal bistå ved gennemførelsen af en uvildig borgersamling om Lynetteholm og rådgive borgersamlingens opdragsgiverne og tredjepartsekretariat, ved at vægte fairness, legitimitet og balance i borgersamlingen. Advisory Boardets skal rådgive ved udvælgelsen af borgersamlingens tilknyttede ekspertgruppe i forhold til kompetencer, fagområder og profiler.

Kildehenvisninger

- 1 Peter Stubkjær Andersen m.fl., 2021: Interessentinddragelse i kommunal klimatilpasning, S. 5-6 https://www.regionh.dk/klima-og-miljoe/Documents/Interessentinddragelse_i_kommunal_klimatilpasning_2021_Rapport_web.pdf
- 2 Kronik i Politiken, 30. maj 2021 af John Andersen m.fl., 2021: Aktivister og eksperter: Det kan ikke passe, at det største byggeri i danmarkshistorien skal hastes uigennemtænkt igennem: <https://politiken.dk/del/WK2Gr1AAzZkw>
- 3 Debatindlæg i Altinget, 13. juni 2022 af Anne Skovbro, 2022: By & Havn til borgergruppe: Jeres kritik af Lynetteholm er forældet vin på nye flasker : <https://www.altinget.dk/by/artikel/by-havn-til-borgergruppe-jeres-kritik-af-lynetteholm-er-foraeldet-vin-paa-nye-flasker>
- 4 Meningsmålinger igangsæt af By & Havn <https://byoghavn.dk/wp-content/uploads/2019/04/65520-Lynetteholm-rapport-nov21.pdf>
- 5 Meningsmålinger igangsæt af protestbevægelsen Stop Lynetteholm (link til interaktiv: https://byenforborgerne.dk/wp-content/uploads/2022/10/Udvidet-udviklingen-af-Kobenhavn-og-Lynetteholm-PDF_sidetilpasset.pdf
- 6 Ministeriet for by, bolig og landdistrikter, Fællesskaber i forandring – Tænk tanken Byen 2025, s. 8. https://givrum.nu/givrum_site/wp-content/uploads/2015/12/taenketanken_byen_2025.pdf
- 7 Velkommen Hjem – Tendenser i dansk boligarkitektur, Claus Bech-Danielsen, Marie Stender, Mette Mechlenborg, Politikens Forlag (2018), s. 224.
- 8 Kapitalen – København under forvandling, Karsten Ifversen: <https://lynetteholm.borgersamling.dk/da-DK/pages/kapitalen-kobenhavn-under-forandring-ifversen>
- 9 Plan for byudvikling og infrastruktur til Østhavnen, herunder Lynetteholm: <https://www.trm.dk/publikationer/2022/hoering-over-strategisk-miljoevurdering-smv-af-plan-for-byudvikling-og-infrastruktur-til-oesthavnen-herunder-lynetteholm>
- 10 Samfundsøkonomiske effekter ved udvikling af Østhavnen: <https://www.trm.dk/publikationer/2022/analyse-samfundsøkonomiske-effekter-ved-udvikling-af-oesthavnen>
- 11 Generated Traffic and Induced Travel, Implications for Transport Planning, Todd Litman, Victoria Transport Policy Institute, 2022, s. 2: <https://www.vtpi.org/gentraf.pdf>
- 12 Miljøministeriet, Naturstyrelsen: "Analyse af IPCC delrapport 2" S.50-51 <https://naturstyrelsen.dk/media/129289/analyse-af-ipcc-delrapport-2-effekter-klimatilpasning-og-saarbarhed-final.pdf>
- 13 FN's Klimapanel (IPCC) seneste hovedrapport: https://www.sdu.dk/da/nyheder/aktuelt_fra_sdu/klima-pressemøde
- 14 Skybrud i København 2011-07-02: <https://www.youtube.com/watch?v=sxvPTP85KUI>
- 15 Realdania, Fremtidens Havneby: <https://www.youtube.com/watch?v=v8dQ58jHUIs&t>
- 16 Københavns Universitet: "Tættere på klimatilpasningens samlede effekter" s. 11: https://static-curis.ku.dk/portal/files/273015089/IFRO_Rapport_297.pdf
- 17 Aarhus Universitetsforlag: "Maritim arealplanlægning i Øresund, Scenarier for udvikling af erhvervs-, samfunds- og miljømæssige forhold.", kapitel 5 og 6 <https://lynetteholm.borgersamling.dk/da-DK/pages/maritim-areal-planlaegning-i-oresund>
- 18 Strategisk miljøvurdering <https://www.trm.dk/publikationer/2022/hoering-over-strategisk-miljoevurdering-smv-af-plan-for-byudvikling-og-infrastruktur-til-oesthavnen-herunder-lynetteholm>
- 19 OECD's principper for deliberative processer: <https://www.oecd.org/gov/open-government/good-practice-principles-for-deliberative-processes-for-public-decision-making.pdf>

Materialesamling**Borgersamling om Lynetteholm**

Udarbejdet af We Do Democracy

i samarbejde med borgersamlingens ekspertgruppe

November 2022

Design BGRAPHIC

Tryk OnPrint

Materialesamling

Borgersamling om Lynetteholm

Udarbejdet af We Do Democracy

i samarbejde med borgersamlingens ekspertgruppe

November 2022

Find Materialesamlingen i digital udgave her

**BORGERSAMLING
OM LYNETTEHOLM**

